

INKOMENSPOSITIE VAN STUDENTEN
Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van de overdrachtscomponenten voor studenten, bijstandsontvangers en ontvangers van het minimumloon

- eindrapport -

drs. E.M. Verveen
drs. R.C. van Waveren

Amsterdam, oktober 2001
Regioplan publikatienr. 430

Regioplan Onderzoek Advies en Informatie
Max Euweplein 36
1017 MB Amsterdam
Tel.: 020 - 6277166
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Onderzoek Advies en Informatie B.V. in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies	I
1 Inleiding.....	1
1.1 Achtergrond.....	1
1.2 Onderzoeksvragen.....	1
1.3 Begripsbepaling.....	2
1.4 Onderzoeksverantwoording	3
1.5 Opzet van de analyses	4
1.6 Opbouw van het rapport.....	5
2 Overzicht regelgeving	7
2.1 Wet studiefinanciering 2000 (Wsf 2000)	7
2.2 Wet Tegemoetkoming Studiekosten (WTS) VO18+	10
2.3 Algemene bijstandswet	11
2.4 Huursubsidiewet (HSW)	13
2.5 Wet Inkomstenbelasting 2001	14
2.6 Conclusie.....	16
3 Inkomensvergelijking WSF, bijstand en WML.....	17
3.1 Inleiding	17
3.2 MBO-student, thuiswonend	17
3.3 MBO-student, uitwonend.....	21
3.4 HO-student, thuiswonend.....	25
3.5 HO-student, uitwonend	29
3.6 Conclusie.....	33
4 Overige inkomensbestanddelen.....	35
4.1 Inleiding	35
4.2 Toeslag voor alleenstaande ouders.....	35
4.3 Partnertoeslag.....	39
4.4 Verzekeringssoort.....	43
4.5 Huursubsidie	45
4.6 Reiskostenvergoeding	50
4.7 Bijzondere bijstand.....	50
4.8 Kwijtschelding lokale belastingen.....	51
4.9 De Zalmsnip	51
4.10 Bijverdiensten	52
4.11 Conclusie.....	53

5	Ontwikkeling basistoelage VO18+.....	55
5.1	Inleiding	55
5.2	Ontwikkeling VO18+.....	55
5.3	Conclusie.....	58
	Literatuuroverzicht.....	59
	Bijlagen:	
	Bijlage 1: Les- en collegegelden.....	61
	Bijlage 2: Huursubsidie en minimumloon	63

VOORWOORD

In de afgelopen jaren hebben er vele veranderingen plaatsgevonden in wet- en regelgeving met financiële gevolgen voor de burger, waarvan de nieuwe belastingwet wel het meest in het oog springende voorbeeld is. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen had behoefte aan een systematisch overzicht van dergelijke veranderingen in de regelgeving, alsmede aan zicht op bijbehorende gevolgen voor de inkomenspositie van studenten. Het Ministerie heeft Regioplan opdracht om deze materie in kaart te brengen. Het voorliggende rapport is het eindproduct van dit project.

Van uit het Ministerie zijn wij op prettige en constructieve wijze begeleidt door mw. Ans Gottenbos en mw. Malika Kassrioui. Daarvoor onze dank.

Het onderzoek is in uitgevoerd door mw. Ellen Verveen. Het onderzoeksvoorstel is geschreven door Luuk Mallee en ondergetekende. De lay-out en afwerking van de rapportages zijn verzorgd door Linda den Os, Jacqueline Vermaak en Rosie Bholá.

Amsterdam, 4 september 2001
Bob van Waveren, projectleider

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

0.1 Inleiding

In dit onderzoek hebben we gekeken naar de inkomenspositie van studerende jongeren van 18 tot 30 jaar, in vergelijking met de inkomenspositie van personen met bijstand en het minimumloon van 18 tot 30 jaar. We hebben dit gedaan voor de periode 1996 tot en met 2001.

Door middel van documentanalyses en gesprekken hebben we een overzicht gemaakt van de inhoud en ontwikkelingen van de wetten die van invloed zijn op de inkomenspositie van studerende jongeren.

Om na te gaan hoe de inkomens van studerende jongeren zich ontwikkelen hebben we in een aantal analyses gekeken naar de situatie van vier groepen studerende jongeren, namelijk:

- MBO, thuiswonend.
- MBO, uitwonend.
- HO, thuiswonend.
- HO, uitwonend.

Voor elk van deze groepen hebben we een vergelijking gemaakt met jongeren met bijstand en jongeren die het Wettelijk minimumloon ontvangen, voor de periode 1996 tot en met 2001. We hebben deze analyses zowel voor 18-jarigen als voor 23-jarigen uitgevoerd. Vervolgens zijn we ingegaan op allerlei variaties die er mogelijk zijn op deze groepen. We hebben aan de hand van een aantal thema's (zoals bijvoorbeeld huursubsidie en bijzondere bijstand) bekeken welke invloed deze hebben op de inkomenspositie van de groepen.

In onderstaande paragrafen vermelden we de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek.

0.2 Regelgeving

In de afgelopen vijf jaren heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op de inkomenspositie van studerende jongeren in vergelijking met de inkomenspositie van personen met bijstand en minimumloon. Dit zijn ontwikkelingen op het gebied van studiefinanciering, de Wet Tegemoetkoming Studiekosten, de bijstandswet, de Huursubsidiewet en de Wet inkomstenbelasting.

Studiefinanciering

Een belangrijke ontwikkeling in de studiefinanciering is de invoering van de indexering van de beurs op basis van loon- en prijsontwikkelingen per 1 januari 1999. Tot die tijd was de basisbeurs bevroren.

In 2000 treedt de Wet studiefinanciering 2000 in werking. Een belangrijk punt hieruit is dat de leeftijdsgrens voor MBO- en HO-studenten wordt verruimd van 27 naar 30 jaar. Ook van invloed op de inkomenspositie van HO-studenten is dat de OV-jaarkaart een onderdeel wordt van de prestatiebeurs en met ingang van het studiejaar 2000/2001 door studerende jongeren kan worden geweigerd. De bijverdiengrens is verhoogd van fl. 15.000,- in 1996 tot fl. 20.077,20 in 2001.

Wet tegemoetkoming studiekosten VO18+

In 1997 trad de regeling VO18+ van de Wet Tegemoetkoming Studiekosten (WTS) in werking. Deze voorziet in een basistoelage met eventueel een tegemoetkoming in de directe studiekosten van personen van 18-27 jaar die een dagopleiding volgen aan het voortgezet onderwijs. De basistoelage werd vastgesteld aan de hand van de kinderbijslagnorm in 1995. Tot 1997 kwamen leerlingen in het voortgezet onderwijs in aanmerking voor studiefinanciering.

Algemene bijstandswet

In 1996 is de nieuwe Algemene bijstandswet ingevoerd. Een belangrijk onderdeel van de wet is een geheel vernieuwde uitkeringssystematiek. Gemeenten moeten toeslagenbeleid ontwikkelen voor alleenstaanden en alleenstaande ouders binnen een aantal in de wet vastgelegde kaders. Hierdoor wordt het voor gemeenten mogelijk de landelijke bijstandsnormen te verhogen of te verlagen en af te stemmen op de lokale situatie.

In 1997 wordt het mogelijk om categoriale bijstand te verstrekken aan personen die behoren tot een groep waarvoor bepaalde kosten als noodzakelijk kunnen worden aangemerkt. De ontwikkelingen in de bijstandswet hebben geen invloed op de inkomsten van studerende jongeren als zodanig, maar wel op de inkomsten van studerende jongeren in verhouding tot de inkomsten van personen met bijstand.

Huursubsidiewet

In 1997 is de nieuwe Huursubsidiewet ingegaan (HSW). Doelstellingen van de HSW zijn de matiging van huurlasten, vergroting van de doelmatigheid en vereenvoudiging van de berekeningssystematiek. Door invoering van deze wet zijn vanaf 1997 de bedragen die aan huursubsidie ontvangen kunnen worden toegenomen.

Wet inkomstenbelasting

Er is een aantal onderdelen van de nieuwe wet inkomstenbelasting die van invloed zijn op de inkomenspositie van studerende jongeren in verhouding tot de inkomenspositie van personen met bijstand en minimumloon. Ten eerste de verlaging van de tarieven van de

belastingstijven, waardoor het minimumloon en de bijstand omhoog zijn gegaan op 1 januari 2001. Ten tweede de arbeidskorting, die alleen wordt verrekend met personen die een dienstbetrekking hebben, in dit geval de personen met het minimumloon.

0.3 Inkomensvergelijking Wsf, bijstand en Wml

In hoofdstuk 3 hebben we de inkomenspositie van vier groepen studerende jongeren bekeken, namelijk:

- MBO, thuiswonend.
- MBO, uitwonend.
- HO, thuiswonend.
- HO, uitwonend.

We hebben de inkomenspositie van deze groepen vergeleken met de inkomenspositie van personen met bijstand en het minimumloon, zowel voor 18-jarigen als voor 23-jarigen. Er is gekeken naar de hoogte van de bedragen en naar de ontwikkeling van de bedragen in de periode 1996 tot en met 2001.

Hoogte van de bedragen

- Uit de vergelijking van de bedragen van de *studiefinanciering* met het bedrag van de *bijstand* blijkt dat studerende jongeren van 23 jaar die zowel basisbeurs, aanvullende beurs als rentedragende lening ontvangen, een lager bedrag van de overheid krijgen dan bijstandsgerechtigde jongeren van 23 jaar. Uitwonende HO-studenten, bijvoorbeeld, ontvangen in 2001 fl. 1.356,- terwijl een uitwonende bijstandsgerechtigde van 23 jaar fl. 1.647,- ontvangt.
- De *bijstandsnorm* voor 18-jarigen ligt lager dan de *norm voor studiefinanciering*. Jongeren komen slechts bij uitzondering in de bijstand (zij moeten via de Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) aan het werk) en eventuele noodzakelijke aanvullingen in de levenskosten worden uit de bijzondere bijstand bekostigd.
- *Studerende jongeren* van 18 en 23 jaar die thuiswonen en zowel basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening krijgen, hebben een lager inkomen dan *jongeren met het minimumloon* van 18 en 23 jaar. Thuiswonende HO-studenten van 23 jaar bijvoorbeeld, ontvangen fl. 1.014,- terwijl een thuiswonende jongere van 23 jaar die tegen het minimumloon werkt, fl. 2.234,- krijgt. Studerende jongeren van 18 jaar die zowel basisbeurs, aanvullende beurs en lening ontvangen en die uitwonend zijn krijgen meer dan jongeren van 18 jaar die tegen het minimumloon werken. Uitwonende HO-studenten van 18 jaar, bijvoorbeeld, ontvangen fl. 1.356,-. Het minimumloon van een achttienjarige is fl. 1.129,-.

Ontwikkeling van de bedragen

- Het inkomen van de studerende jongeren die zowel basisbeurs, aanvullende beurs als lening ontvangen, ontwikkelt zich vanaf januari 2001 sterker dan de bijstand en het minimumloon. Alleen de ontwikkeling van het inkomen van HO-studenten die uitwonend zijn blijft enigszins achter bij de ontwikkeling van bijstand en minimumloon.
- De ontwikkeling van de studiefinanciering blijkt in alle vier de groepen voor zowel de basisbeurs als voor de basisbeurs met aanvullende beurs achter te blijven bij de ontwikkeling van de bijstand en het minimumloon.
- Uit voorgenoemde ontwikkelingen kunnen we concluderen dat de stijgende ontwikkeling van het inkomen van studerende jongeren met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening vooral te danken is aan de stijgende ontwikkeling van de rentedragende lening.
- We vinden een opvallend verschil tussen thuiswonende en uitwonende studenten. De ontwikkeling van het inkomen van thuiswonende studerende jongeren (met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening) is sterker dan die van uitwonende studenten. Dit geldt zowel voor MBO- als HO-studenten.
- In januari 2001 vindt een sterke stijging plaats van de bedragen van de bijstand en van het minimumloon. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van het nieuwe belastingstelsel, waarin onder andere het tarief van de belastingschijven is verlaagd. De sterkere stijging van het minimumloon ten opzichte van de bijstand wordt veroorzaakt door de arbeidskorting, die alleen geldt voor personen met een dienstbetrekking.
- De ontwikkeling van het minimumloon is voor 18-jarigen anders dan voor 23-jarigen. Duidelijk zichtbaar is een mindere stijging van het loon in 2001 voor 18-jarigen.

Naast het inkomen uit basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening, zijn er andere regelingen die van invloed kunnen zijn op de inkomsten van studenten. Denk bijvoorbeeld aan huursubsidie en kwijtschelding van lokale belastingen. De invloed van deze regelingen op de inkomenspositie en de ontwikkeling van de inkomenspositie van studerende jongeren behandelen we in de volgende paragraaf.

0.4 Overige inkomens bestanddelen

Bepaalde situaties kunnen voor studerende jongeren en personen met bijstand verschillen, zoals toeslag voor alleenstaande ouders, partnertoeslag, verzekeringssoort, huursubsidie, reiskostenvergoeding, bijzondere bijstand en kwijtschelding van lokale belastingen. In hoofdstuk 4 zijn we nagegaan wat deze verschillen zijn.

In een aantal gevallen blijft het inkomen van studerende jongeren uit de overige regelingen achter bij het inkomen van personen met bijstand en/of minimumloon. Dit geldt bijvoorbeeld voor de alleenstaande ouderkorting, de partnertoeslag, de huursubsidie en de Zalmsnip.

Een aantal andere inkomsten zijn voor studerende jongeren hoger dan voor jongeren met bijstand of minimumloon. De reiskostenvergoeding en het vrijlatingbedrag van bijverdiensten zijn hier voorbeelden van.

Voor bijzondere bijstand en kwijtschelding van lokale belastingen komen studerende jongeren net zo goed in aanmerking als bijstandsgerechtigden. Personen met het minimumloon kunnen ook een beroep doen op deze regelingen, hun inkomen is echter vaak te hoog om voor (volledige) kwijtschelding in aanmerking te komen.

In tabel 1 geven we een schematisch overzicht van het al dan niet in aanmerking komen van studerende jongeren, bijstandsgerechtigden en personen met het minimumloon voor de genoemde regelingen.

Vervolgens geven we een nadere toelichting van elke regeling en de uitwerking hiervan op de inkomenspositie van studerende jongeren.

Tabel 1: Rijks- en gemeentelijke regelingen waar studerende jongeren, bijstandsgerechtigden en werkenden met het minimumloon in principe recht op hebben.

	Studerenden	Bijstandsgerechtigden	Werkenden met Minimumloon
Alleenstaande oudertoeslag	+	+	-
Partnertoeslag	+	+	-
Huursubsidie	+	+	+
Reiskostenvergoeding	+	-	-
Bijzondere bijstand	+	+	+
Kwijtschelding lokale belastingen	+	+	+
Zalmsnip	+/-	+	+
Bijverdiensten	+	-	+

Alleenstaande oudertoeslag

Studerende jongeren die een kind en geen partner hebben krijgen bovenop de basisbeurs een alleenstaande oudertoeslag. In de bijstand is er een normbedrag voor alleenstaande ouders. Uit de vergelijking tussen het inkomen van alleenstaande ouders blijkt dat het bedrag dat studerende jongeren die zowel basisbeurs, aanvullende beurs, lening en de toeslag ontvangen tot 2001 een hoger inkomen hebben dan alleenstaande ouders in de bijstand. Vanaf januari 2001 blijft de ontwikkeling van het bedrag dat studerende jongeren ontvangen achter bij de ontwikkeling van het normbedrag van alleenstaande ouders in de bijstand. Hierdoor zijn de bedragen vanaf dat moment ongeveer gelijk.

Partnertoeslag

Studerende jongeren die een financieel afhankelijke partner hebben kunnen bovenop de basisbeurs een partnertoeslag ontvangen. In de bijstand is er een normbedrag voor samenwonenden vastgesteld. Personen met het minimumloon die een financieel afhankelijke partner hebben vallen in een bepaalde tariefgroep waardoor zij minder belasting hoeven te betalen. Uit de vergelijking tussen studerende jongeren, bijstandsgerechtigden en personen met het minimumloon blijkt dat de ontwikkeling van het bedrag dat studerende jongeren ontvangen achter blijft bij dat van bijstandsgerechtigden en werkende personen. Het bedrag dat studerende jongeren met zowel basisbeurs, aanvullende beurs, lening en partnertoeslag kunnen ontvangen is ook hier tot 2001 hoger dan het normbedrag voor de bijstand. Vanaf 2001 zijn deze bedragen ongeveer gelijk.

Huursubsidie

Uit onderzoek is gebleken dat studerende jongeren in tachtig procent van de gevallen niet in aanmerking komen voor huursubsidie omdat zij geen zelfstandige woonruimte huren.

Doordat studerende jongeren meestal geen huursubsidie ontvangen wordt het inkomen van studerende jongeren relatief lager ten opzichte van het inkomen van bijstandsgerechtigden, die in de meeste gevallen wel in aanmerking komen voor huursubsidie.

Omdat personen met het minimumloon bij een lage huur niet in aanmerking komen voor huursubsidie wordt het inkomen van studerende jongeren relatief niet lager ten opzichte van het inkomen van personen met het minimumloon.

Bijstandsgerechtigden krijgen, in relatie tot personen met het minimumloon, een hoger bedrag aan huursubsidie.

Reiskostenvergoeding

Studerende jongeren die studiefinanciering ontvangen hebben recht op een OV-studentenkaart. Hiermee kunnen zij gratis of met korting met het openbaar vervoer in heel Nederland reizen.

Voor personen met bijstand is er geen vervoersvoorziening. Iemand met bijstand of minimumloon die hoge vervoerskosten heeft, kan hiervoor eventueel bijzondere bijstand aanvragen als het om noodzakelijke kosten gaat.

Bijzondere bijstand

Iedereen die als gevolg van bijzondere omstandigheden geconfronteerd wordt met noodzakelijke bestaanskosten die de aanwezige draagkracht te boven gaan, komt in principe in aanmerking voor bijzondere bijstand.

Dit geldt ook voor studerende jongeren, zij hebben net zo goed recht op bijzondere bijstand als personen met bijstand.

Ook personen met het minimumloon kunnen voor bijzondere bijstand in aanmerking komen als zij kunnen aantonen dat hun inkomen niet voldoende is om de bijzondere noodzakelijke bestaanskosten van te betalen.

Kwijtschelding lokale belastingen

Gemeenten kunnen kwijtschelding verlenen voor lokale belastingen. Uit de Monitor inkomsten uit Lokale heffingen¹ blijkt dat in het jaar 2000 mensen op het sociaal minimum in ongeveer tachtig procent van de gemeenten geen enkele lokale belasting hoeven te betalen indien zij een beroep doen op kwijtschelding. De meeste gemeenten hanteren een normpercentage van honderd procent.

Dat betekent dat iemand met een bijstandsuitkering volledige kwijtschelding van de lasten krijgt.

Studerende jongeren, die onder de bijstandsnorm zitten, krijgen ook volledige kwijtschelding.

Personen die het minimumloon ontvangen, kunnen ook in aanmerking komen voor kwijtschelding. Als zij meer besteedbaar inkomen hebben dan iemand met bijstand, kunnen zij, afhankelijk van het door de gemeente gevoerde beleid, in aanmerking komen voor gedeeltelijke kwijtschelding.

Zalmsnip

Uit de 'Monitor inkomsten uit lokale heffingen' blijkt dat negentig procent van alle gemeenten een regeling heeft die ertoe leidt dat ook studerende jongeren (vaak bewoners van onzelfstandige woonruimten) kunnen profiteren van de 100 gulden.

Wanneer studerende jongeren onzelfstandig wonen (op kamers) komen zij hierdoor niet in aanmerking voor de Zalmsnip.

Bijverdiensten

Studerende jongeren mogen naast hun studiefinanciering een groot bedrag aan inkomsten (fl. 20.000 gulden) hebben zonder dat dit gevolgen heeft voor hun studiebeurs.

De inkomsten die iemand naast zijn bijstandsuitkering krijgt, worden, op een aantal uitzonderingsgevallen na, volledig op de uitkering in mindering gebracht.

Personen die tegen het minimumloon werken, kunnen zoveel bijverdienen als zij zelf willen.

Verzekeringsoort

Studerende jongeren die particulier verzekerd zijn ontvangen in de aanvullende beurs een extra bedrag voor deze verzekering.

Uit dit onderzoek blijkt dat de ontwikkeling van het inkomen van studerende jongeren die particulier verzekerd zijn, in de afgelopen vijf jaren nagenoeg gelijk gebleven is aan de ontwikkeling van het inkomen van studerende jongeren die ziekenfonds verzekerd zijn.

¹ Kamerstuk 2000-2001: Lokale heffingen 2000, nummer 27413.

0.5 Ontwikkeling basistoelage VO18+

Jongeren die na hun 18^e jaar voortgezet onderwijs aan een dagopleiding volgen, kunnen hiervoor een basistoelage en eventueel een tegemoetkoming in de directe studiekosten ontvangen. De basistoelage is onafhankelijk van het inkomen van de ouders en afhankelijk van het uit- of thuiswonend zijn.

De hoogte van het bedrag is in 1995 afgeleid van het bedrag aan kinderbijslag dat een gezin met één kind (van 12-17 jaar) op dat moment ontving. Hoewel de wet in 1997 in werking is getreden, is het bedrag uit 1995 niet aangepast aan het bedrag aan kinderbijslag in 1997. Om na te gaan hoe de ontwikkeling van de VO18+ vanaf 1997 is verlopen, hebben we een vergelijking tussen de basistoelage van de VO18+, de basisbeurs en de kinderbijslag gemaakt. Uit deze vergelijking blijkt dat de ontwikkeling van de basistoelage voor leerlingen die ouder zijn dan 18 jaar en het voortgezet onderwijs volgen, achter is gebleven bij de ontwikkeling van de kinderbijslag (waarop het bedrag van de basistoelage gebaseerd is) en de basisbeurs voor thuiswonende MBO-studenten. Het bedrag van de basistoelage voor een thuiswonende leerling aan het voortgezet onderwijs is met 6% procent gestegen, namelijk van fl. 176,- in 1997 tot fl. 186,- in 2001, terwijl het bedrag aan kinderbijslag in diezelfde periode met 21 procent is gestegen, van fl. 185,- tot fl. 223,-. De basisbeurs voor thuiswonende MBO-studenten is met 22 procent gestegen van fl. 91,- in 1996 tot fl. 111,- in 2001.

1 INLEIDING

In het afgelopen jaar is veel belangstelling uitgegaan naar de komst van de nieuwe belastingwet. Niet verwonderlijk want de wet raakte de financiële positie van vrijwel iedere burger, van jong tot oud. Enigszins in de schaduw van deze omvangrijke en publiciteitsrijke wetswijziging is er de afgelopen jaren veel meer gewijzigd in wet- en regelgeving met financiële gevolgen voor burgers. Zo kan worden gewezen op bijstelling van de Algemene kinderbijslagwet (AKW), de Algemene bijstandswet (Abw), de vernieuwing van de Huursubsidiewet (HSW) en de wijziging van de Wet op de studiefinanciering (Wsf) in de Wet studie-financiering 2000 (Wsf 2000).

Al deze wijzigingen hebben in meerdere of mindere mate ook gevolgen gehad voor jongeren. Het Ministerie van OCenW heeft behoefte aan inzicht in de mate waarin overheidsmaatregelen hebben geleid tot een positieve danwel negatieve ontwikkeling in de inkomenspositie van studerende jongeren ten opzichte van jongeren met een bijstandsuitkering of werkend tegen het wettelijk minimumloon (wml). Daarbij gaat het zowel om een systematisch overzicht van de maatregelen die in dit verband van belang zijn of zijn geweest, als om een kwantificering van de effecten van deze maatregelen op de inkomenspositie van jongeren. Zowel de effecten van nieuw beleid als de effecten van indexeringen zijn hierbij aan de orde.

1.1 Achtergrond

Voor studerende jongeren van 18 tot 30 jaar is in oktober 1986 de Wet op de studiefinanciering ingegaan. De doelstelling van deze wet was het waarborgen en bevorderen van de toegankelijkheid van het onderwijs; het bewerkstelligen van een grotere zelfstandigheid van de studerende ten opzichte van zijn ouders en het bevorderen van eenvoud en uitvoerbaarheid. Studerende jongeren kregen recht op een basisbeurs. Afhankelijk van het inkomen van de ouders konden zij in aanmerking komen voor een aanvullende beurs en een rentedragende lening. In de afgelopen jaren hebben zich wijzigingen in wet- en regelgeving voorgedaan, die invloed hebben gehad op de inkomenspositie van studerende jongeren. Het gaat hier zowel om wijzigingen in de studiefinanciering als om wijzigingen op andere terreinen, zoals huursubsidie, bijstand en wijzigingen van het belastingstelsel.

1.2 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek gaan we na welke wijzigingen in wet- en regelgeving zich hebben voorgedaan en wat hiervan de consequenties zijn geweest voor studerende jongeren van 18 tot 30 jaar.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

“Hoe heeft de inkomenspositie van studerende jongeren zich ontwikkeld in de laatste vijf jaar ten opzichte van de inkomenspositie van niet-studerende jongeren met een minimum inkomen in verband met bepaalde overheidsmaatregelen?”

Vervolgens wordt de probleemstelling uitgewerkt in de onderstaande set onderzoeksvragen. Met daarbij de aantekening dat er enkele gerichte deelvragen in het onderzoek zijn inbegrepen die in de probleemstelling minder expliciet naar voren komen. Deze deelvragen komen wel tot uiting in de onderstaande onderzoeksvragen.

1. Hoe heeft de overdrachtscomponent in de inkomens van studerende jongeren zich ontwikkeld in de periode 1996 tot heden?
2. Hoe heeft de overdrachtscomponent in de inkomens van niet-studerende jongeren, werkend tegen wml of werkloos met een bijstandsuitkering, zich ontwikkeld?
3. Welke overheidsmaatregelen in de periode 1996 tot heden hebben invloed gehad op de overdrachtscomponent in de inkomens van studerende jongeren als bedoeld in vraag 1 en hoe valt deze invloed te omschrijven?
4. Welke overheidsmaatregelen in de periode 1996 tot heden hebben invloed gehad op de overdrachtscomponent in de inkomens van niet-studerende jongeren als bedoeld in vraag 2 en hoe valt deze invloed te omschrijven?
5. Hoe heeft de basistoelage VO18+ en de basisbeurs zich ontwikkeld in de periode 1996 tot heden, in relatie tot de kinderbijslag?
6. Welke verschillen zijn er tussen de toeslag voor alleenstaande ouders op grond van de studiefinanciering en de toeslag op grond van de bijstandswet?
7. Welke verschillen zijn er tussen de reiskostenvergoedingen van studerende jongeren met recht op studiefinanciering, die voor bijstandsgerechtigden en voor werkenden tegen minimumloon?

1.3 Begripsbepaling

- *Inkomenspositie*. Overleg met het ministerie heeft geleerd dat het begrip ‘inkomenspositie’ op een specifieke manier dient te worden verstaan, namelijk strikt vanuit het perspectief van de overheidsbijdrage daaraan. Het gaat hier dus niet om het creëren van een compleet beeld van alle relevante componenten die tezamen het inkomen vormen, maar uitsluitend om de *overdrachtscomponent* daarin. Daarbij moet worden gedacht aan overdrachtsinkomens (bijdragen in het kader van de studiefinanciering, de bijstand), subsidies (lokale regelingen in het kader van armoedebeleid, de huursubsidie, de kinderbijslag), maar ook

aan beperkingen van afdrachten aan de overheid in het kader van de rijksbelasting (heffingskortingen) en de lokale belastingen (kwijtscheldingsregelingen).

- *Studerende jongeren.*

Onder studerende jongeren verstaan we de studerende jongeren (18-30 jaar) met recht op studiefinanciering. We onderscheiden studerenden aan WO, HBO en MBO, alsmede de scholieren in het voortgezet onderwijs. Als equivalent voor dit begrip wordt hier en daar gebruik gemaakt van het begrip 'student'.

Onder niet studerende jongeren verstaan we jongeren in de leeftijd 18-30 jaar, die ofwel werken tegen het minimumloon, ofwel afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. De niet-studerende jongeren vormen de referentiegroep, waartegen de resultaten voor de onderzoeksgroep worden afgezet.

1.4 Onderzoeksverantwoording

De beantwoording van de onderzoeksvragen is totstandgekomen door een combinatie van documentanalyse, interviews met deskundigen en analyses van kwantitatieve gegevens.

Documentanalyse en interviews

Door middel van documentanalyses en gesprekken hebben we een overzicht gemaakt van de inhoud en ontwikkelingen van de wetten die van invloed zijn op de inkomenspositie van studerende jongeren. Het gaat hier om de Wet studiefinanciering, de Wet Tegemoetkoming in de Studiekosten voor personen vanaf 18 jaar (WTS, VO18+), de Wet inkomstenbelasting 2001, de bijstandswet en de Huursubsidiewet. Deze stukken hebben we voorgelegd aan personen die deskundig zijn op genoemde terreinen en gevraagd naar volledigheid en validiteit.

De Wet studiefinanciering en de Wet Tegemoetkoming in de Studiekosten hebben we voorgelegd aan een vertegenwoordiger van het Ministerie van OCenW, de bijstandswet aan deskundigen van Regioplan, de Huursubsidiewet aan een vertegenwoordiger van het Ministerie van VROM en de wijzigingen in het belastingstelsel hebben we voorgelegd aan een accountant. Tevens hebben we gesprekken gevoerd met een viertal middelgrote en grote gemeenten over de bijstandswet en het beleid op het gebied van de sociale woningbouw en kwijtschelding van lokale belastingen.

Analyses van kwantitatieve gegevens

De analyse van de kwantitatieve gegevens hebben we zodanig vormgegeven dat het aantal analyses binnen de perken is gebleven, zonder dat hierdoor belangrijke informatie verloren gaat. In paragraaf 1.5 geven we aan hoe we deze analyses hebben opgezet en uitgevoerd.

Referentiegroepen

We hebben de studerende jongeren vergeleken met jongeren met een bijstandsuitkering en jongeren met het minimumloon. Omdat de bedragen voor studiefinanciering en bijstand netto bedragen zijn, hebben we voor de jongeren met het minimumloon ook nettobedragen gebruikt. Doordat de sociale premies en anderen inhoudingen per bedrijf(stak) sterk kunnen verschillen, zijn dit gemiddelde bedragen (het gemiddelde van de minimumloonbedragen in alle bedrijfstakken). De netto minimumloonbedragen uit de folder hebben we opgehoogd met 5,5 procent vakantietoeslag. De vakantietoeslag bleek niet in de netto-bedragen van het minimumloon verwerkt te zijn. Aan de hand van het vakantietoeslagpercentage van de bijstand en het gegeven dat enkele door ons uitgevoerde loonberekeningen (op basis van het minimumloon) ongeveer op hetzelfde percentage uitkwamen, hebben we het percentage op 5,5 procent gesteld².

De cijfers voor de grafieken en tabellen zijn voor de studiefinanciering afkomstig uit de *normenfolder WSF en WT(O)S* van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De bedragen aan bijstand en kinderbijslag komen uit de folder *Stand van Zaken van de Sociale Zekerheid* van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De minimumloonbedragen komen ook uit een folder van dit ministerie, namelijk de folder *minimumloon, minimumjeugdloon, minimumvakantiebijslag*.

1.5 Opzet van de analyses

Bij het analyseren van de normbedragen van het inkomen van studerende jongeren (onderzoeksvraag 1 tot en met 4) zijn een zestal variabelen te onderscheiden. Dit zijn:

1. Opleiding (MBO, HO (HBO en WO)).
2. Leefsituatie (uit- of thuiswonend).
3. Verzekering (particulier of ziekenfonds).
4. Leeftijd.
5. Toeslag eenoudergezin.
6. Toeslag financieel afhankelijke partner.

De belangrijkste verschillen lopen langs de variabelen opleiding, leefsituatie en leeftijd. Daarom kijken we in de hoofdanalyse naar de situatie van vier groepen studerende jongeren, namelijk:

² Uit navraag bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid blijkt dat het percentage vakantietoeslag van het minimumloon ongeveer gelijk is aan het percentage vakantietoeslag van de bijstand.

- MBO, thuiswonend.
- MBO, uitwonend.
- HO, thuiswonend.
- HO, uitwonend.

Voor elk van deze groepen (waarbij verzekering en levenssituatie gelijk zijn) hebben we een vergelijking gemaakt met jongeren met bijstand en jongeren die het Wettelijk minimumloon ontvangen. We presenteren van elke groep grafieken en tabellen met de normbedragen en indexcijfers. We doen dit zowel voor 18-jarigen als voor 23-jarigen. Deze resultaten presenteren we in hoofdstuk 3.

Vervolgens gaan we in hoofdstuk 4 in op allerlei variaties die er mogelijk zijn op deze groepen. We kijken aan de hand van een aantal thema's, welke invloed een wijziging in de situatie heeft op de inkomenspositie van de groepen. We gaan in op:

- a. Gezinssamenstelling (al dan niet alleenstaand, al dan geen kinderen).
- b. Extra inkomsten door werk.
- c. Verzekeringssoort (particulier versus ziekenfonds).
- d. Huursubsidie.
- e. Bijzondere bijstand.
- f. Lokale belastingen.
- g. Reiskostenvergoedingen.

Deze analyses voeren we – om praktische reden – alleen uit voor de (veelvoorkomende) casus van de 23-jarige uitwonende HO-student.

Voor de beantwoording van onderzoeksvraag 5 - de vergelijking van de basistoelage VO18+ met de basisbeurs en de kinderbijslag – heeft een analyse plaatsgevonden van de veelvoorkomende casus van de MBO-student. Ook aan deze inperking ligt een praktische reden ten grondslag. Deze analyses worden beschreven in hoofdstuk 5.

1.6 Opbouw van het rapport

In hoofdstuk 2 geven we een overzicht van de inhoud en ontwikkelingen van de wetten die van invloed zijn op de inkomenspositie van studerende jongeren. Het gaat hier om de Wet studiefinanciering, de Wet Tegemoetkoming in de Studiekosten (WTS), de nieuwe belastingwet, de bijstandswet en de Huursubsidiewet. Dit overzicht dient antwoord te geven op de onderzoeksvragen 3 en 4.

Hoofdstuk 3 bevat de analyses van de kwantitatieve gegevens over de normbedragen voor studiefinanciering in vergelijking met de normbedragen voor bijstand en het minimumloon. Zoals we in paragraaf 1.5 al vermelden, doen we dit voor vier groepen studerende jongeren, namelijk:

- MBO, thuiswonend.
- MBO, uitwonend.
- HO, thuiswonend.
- HO, uitwonend.
- We doen dit zowel voor 18-jarigen als voor 23-jarigen.

Dit hoofdstuk bevat de antwoorden op onderzoeksvraag 1 en 2.

In hoofdstuk 4 gaan we in op alle mogelijke variaties zoals gezinssamenstelling, verzekeringssoort, reiskostenvergoedingen, bijzondere bijstand, huursubsidie en kwijtschelding van lokale belastingen. In dit hoofdstuk beantwoorden we onderzoeksvraag 6 en 7 en 1 en 2.

Hoofdstuk 5 bevat de vergelijking van de basistoelage VO18+ met de basisbeurs en de kinderbijslag. Dit geeft antwoord op onderzoeksvraag 5.

In hoofdstuk 6 geven we een overzicht van de belangrijkste conclusies die uit dit onderzoek getrokken kunnen worden.

2 OVERZICHT REGELGEVING

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de wetten die relevant zijn voor de inkomenspositie van studerende jongeren. Achtereenvolgens behandelen we de Wet studiefinanciering, de Wet Tegemoetkoming Studiekosten VO18+, de Algemene bijstandswet, de Huursubsidiewet en de Wet inkomstenbelasting 2001. Van deze wetten geven we de doelgroep aan, we vermelden wie de wetten uitvoeren, wat ze globaal inhouden en wat de invloed van deze wetten op de inkomenspositie van studerende jongeren is. Tevens geven we een kort overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan van 1996 tot en met 2001.

2.1 Wet studiefinanciering 2000 (Wsf 2000)

Doelgroep en uitvoering

Studerende jongeren in het beroepsonderwijs in de leeftijd van 18-30 jaar en studerende jongeren in het hoger onderwijs in de leeftijd tot 30 jaar kunnen in aanmerking komen voor studiefinanciering op grond van de Wet studiefinanciering 2000. Studerende jongeren die op hun 30^e al bezig zijn met een studie kunnen de opleiding afmaken tot hun 34^e jaar.

De studiefinanciering wordt uitgevoerd door de Informatie Beheer Groep (IB-Groep) in Groningen.

Basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening

De overheid stelt een bedrag vast dat een student nodig heeft om de kosten van het studeren te kunnen betalen. Hieronder verstaat de overheid het les- of collegegeld, de studieboeken en het levensonderhoud. Dit wordt het maandbudget genoemd. Basisbeurs, aanvullende beurs (of aanvullende lening) en lening tellen op tot het maandbudget.

De overheid gaat ervan uit dat drie partijen meebetalen aan de kosten van studeren: de overheid, de ouders en de studerende jongeren.

De overheid betaalt de basisbeurs en de OV-studentenkaart. Ouders maken op individuele basis afspraken met hun kinderen over een toelage. Als ouders niet volledig kunnen meebetalen, springt de overheid bij met een aanvullende beurs. Als ouders niet volledig willen meebetalen, kan de student aanvullend lenen. Als de relatie ernstig verstoord is, kan de student een beroep doen op de regeling 'weigerachtige ouders'. Studerende jongeren zelf kunnen financieel bijdragen aan hun studie door een rentedragende lening af te sluiten bij de IB-Groep.

De hoogte van de basisbeurs is afhankelijk van de woonsituatie van de student en het soort onderwijs dat de student volgt, te weten beroepsonderwijs of hoger onderwijs.

De hoogte van de aanvullende beurs is afhankelijk van de financiële situatie van de ouders, het aantal studerende kinderen in het gezin en de manier waarop de student tegen ziektekosten verzekerd is.

Het maximale leenbedrag wordt berekend door de basisbeurs en dat wat men aan aanvullende beurs krijgt van het maandbudget af te trekken.

Alleenstaande studerende jongeren met kind en studerende jongeren met een financieel afhankelijke partner, komen in aanmerking voor eenoudertoeslag danwel partnertoeslag. Dit zijn toeslagen op de basisbeurs.

Inkomstenvrijlating

Studerende jongeren mogen in het jaar 2001 maximaal netto fl. 20.077,20 bijverdienen zonder dat dit invloed op de hoogte van de beurs heeft. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

Beroepsonderwijs (MBO)

In het beroepsonderwijs is de duur van het recht op de basisbeurs en een eventuele aanvullende beurs niet beperkt. De basisbeurs en aanvullende beurs zijn een gift. De enige prestatie die studerende jongeren moeten leveren om voor deze gift in aanmerking te blijven komen is het voldoende vaak op school aanwezig zijn. Wanneer een student zonder geldige reden langer dan vijf weken afwezig is, worden de beurs en de eventuele aanvullende beurs omgezet in een lening. Gaat de student helemaal niet meer naar school, dan wordt de studiefinanciering stopgezet.

Hoger onderwijs (HBO en WO), prestatiebeurs

In het hoger onderwijs is het aantal maanden waarvoor studerende jongeren de basisbeurs en de eventuele aanvullende beurs krijgen gelijk aan de officiële duur van de opleiding (in de meeste gevallen 48 maanden). Studerende jongeren kunnen wel zelf bepalen wanneer ze hun prestatiebeurs gebruiken. Daarvoor hebben ze tien jaar de tijd. Na afloop van de beurs en eventuele aanvullende beurs kunnen studerende jongeren nog 36 maanden lenen tot de hoogte van het maandbudget (en een OV-jaarkaart) om hun studie af te maken. Voor het eerste studiejaar geldt dat de HO-studenten de basisbeurs en de OV-jaarkaart in eerste instantie als een lening ontvangen. Wanneer zij in het eerste studiejaar minimaal 21 punten halen worden de basisbeurs en de OV-jaarkaart omgezet in een gift. Voor de resterende 36 maanden worden de basisbeurs, de OV-jaarkaart én de aanvullende beurs in eerste instantie als een lening verstrekt. Wanneer de student binnen tien jaar zijn diploma haalt, dan worden deze aan het einde van die periode definitief omgezet in een gift.

Deze regeling voor HO-studenten, die op of na 1 september 1996 voor het eerst studiefinanciering ontvangen, wordt de prestatiebeurs genoemd.

Hoger onderwijs (HBO en WO), tempobeurs

Voor HO-studenten die vóór 1 september 1996 met de studie zijn begonnen en hiervoor ook studiefinanciering ontvingen, geldt de tempobeurs. Deze houdt in dat per jaar een minimaal aantal studiepunten moet worden behaald omdat anders dat jaar alle uitgekeerde studiebeurs (basisbeurs en aanvullende beurs) wordt omgezet in een lening. Zij kunnen vijf jaar aanspraak maken op een basisbeurs, OV-jaarkaart, eventuele aanvullende beurs en een lening. Na deze vijf jaar kunnen zij nog twee jaar het totale budgetbedrag lenen en hebben zij recht op de OV-jaarkaart.

Ontwikkelingen studiefinanciering 1996-2001

1996 Invoering van de prestatiebeurs voor HO-studenten . De opvolger van de tempobeurs die in 1993 was ingevoerd.

De leeftijdsgrens voor studerende jongeren aan het hoger onderwijs wordt veranderd, er is geen minimumleeftijd meer. Deze was 18 jaar. Studerende jongeren aan het hoger onderwijs komen nu in aanmerking voor Wsf wanneer zij jonger zijn dan 27 jaar (wel zachte grens, dus als zij nog bezig zijn met de studie mogen zij deze afmaken). Voor studerende jongeren aan het beroepsonderwijs geldt nog steeds dat zij voor Wsf in aanmerking komen wanneer zij minstens 18 en niet ouder dan 27 jaar zijn.

1997 Wet Tegemoetkoming Studiekosten hoofdstuk 3 (VO18+) gaat in. Dit heeft betrekking op studerende jongeren die een opleiding volgen aan het VO (voortgezet onderwijs), het VSO (voortgezet speciaal onderwijs) of het VAVO (voortgezet algemeen volwassen onderwijs). Personen die ouder dan 18 en jonger dan 27 jaar zijn en één van deze vormen van onderwijs volgen, komen niet meer in aanmerking voor studiefinanciering op basis van de Wsf. Zij krijgen nu een basistoelage, die ouderonafhankelijk is en een tegemoetkoming in de directe studiekosten (onderwijsbijdrage en overige kosten), die afhankelijk is van het inkomen van de ouders.

1999 Per 1 januari 1999 wordt de beurs jaarlijks geïndexeerd op basis van loon- en prijsontwikkelingen. Tot die tijd is de basisbeurs bevroren.

2000 Wet studiefinanciering 2000 (Wsf2000). De leeftijd voor beroepsonderwijs en hoger onderwijs wordt verruimd van 27 naar 30 jaar (zachte grens). De termijn waarbinnen het diploma behaald moet worden om de lening (basisbeurs, OV-jaarkaart en aanvullende beurs) om te zetten in een gift, wordt verruimd van zes naar tien jaar.

De OV-jaarkaart wordt, voor HO-studenten die per 1 september 1999 of later zijn gaan studeren, een onderdeel van de prestatiebeurs. Wanneer niet aan de prestatienorm wordt voldaan, is nu ook de OV-jaarkaart een lening. De kaart kan met ingang van het studiejaar 2000/2001 dan ook door de student worden geweigerd.

2.2 Wet Tegemoetkoming Studiekosten (WTS) VO18+

Doelgroep en uitvoering

In 1996 is de Wet Tegemoetkoming Studiekosten ingegaan, welke een tegemoetkoming in de studiekosten regelt voor personen onder de 18 jaar en voor personen boven de 18 jaar die niet onder de WSF vallen. In 1997 is hoofdstuk drie (regeling VO18+) van deze wet ingegaan. De tegemoetkoming in de studiekosten VO18+ is voor personen van 18 tot 27 jaar die een dagopleiding volgen aan het voortgezet onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs. Tot 1997 kwamen deze personen in aanmerking voor studiefinanciering.

De WTS wordt uitgevoerd door de IB-Groep in Groningen.

Basistoelage, schoolkosten en lesgeld

De wet stelt dat de doelgroep recht heeft op een basistoelage en eventueel een tegemoetkoming in de directe studiekosten.

De basistoelage is onafhankelijk van het inkomen van de ouders en is afhankelijk van het uit- of thuiswonend zijn. Het is een gift. Wanneer een student langer dan acht maanden zonder geldige reden niet aan het onderwijs deelneemt, wordt de gift omgezet in een rentedragende lening.

De tegemoetkoming in de directe studiekosten bestaat uit twee delen. Een bijdrage in de schoolkosten en een vergoeding voor het lesgeld. De tegemoetkoming in de directe studiekosten is afhankelijk van het inkomen van de ouders. Het is een gift. Ook deze gift wordt omgezet in een rentedragende lening wanneer een student langer dan acht maanden zonder geldige reden niet aan het onderwijs deelneemt.

Inkomstenvrijlating

De inkomsten die iemand hiernaast heeft, worden niet in mindering gebracht op de basistoelagelage of de tegemoetkoming in de directe studiekosten.

Ontwikkelingen Wet Tegemoetkoming Studiekosten

- 1996 Invoering van de Wet Tegemoetkoming Studiekosten. De wet bestaat op het moment van invoering uit twee onderdelen, te weten de WTS18- en de TS18+. De WTS18- regelt een tegemoetkoming in de directe studiekosten van studerende die jonger zijn dan 18 jaar en voortgezet voltijds of middelbaar onderwijs volgen. De TS18+ regelt een tegemoetkoming in de directe studiekosten van studerende vanaf 18 jaar die niet onder de Wsf of (vanaf 1997) VO18+ vallen.
- 1997 Ingang van het onderdeel VO18+ van de Wet Tegemoetkoming Studiekosten. De tegemoetkoming in de studiekosten VO18+ is voor personen van 18 tot 27 jaar die een dagopleiding volgen aan het voortgezet onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs. In de voorgaande jaren ontvingen zij studiefinanciering. Voor het bedrag van de basistoelagelage 18+ is in 1997 uitgegaan van het bedrag dat in 1995 gold voor de kinderbijslag voor kinderen onder 18 jaar, uit een gezin met één kind. Dit bedrag is in de jaren daarna op grond van een eigen index geïndexeerd.

2.3 Algemene bijstandswet

Doelgroep en uitvoering

De bijstandswet is er voor personen vanaf 18 jaar die niet in staat zijn om in hun eigen levensonderhoud te voorzien en die ook geen beroep kunnen doen op andere wetten of sociale voorzieningen.

De bijstandswet wordt uitgevoerd door de gemeenten in medebewind (de gemeentebesturen en de rijksoverheid).

Basisnorm, toeslagen en kortingen

De eigen verantwoordelijkheid om zelf in het bestaan te voorzien staat voorop. Het recht op bijstand voor het dagelijks levensonderhoud en de hoogte van de uitkering wordt daarom afgestemd op de omstandigheden en mogelijkheden van persoon en gezin.

Iedereen in de bijstand heeft recht op de basisnorm. Voor personen tussen de 21 en 65 jaar is de basisnorm voor een echtpaar 100 procent van het minimumloon. Voor een alleenstaande ouder bedraagt deze 70 procent van het minimumloon en voor een alleenstaande vanaf 21 jaar 50 procent van het minimumloon. Boven op deze basisnorm kan aan alleenstaanden en

alleenstaande ouders een toeslag worden gegeven van maximaal 20 procent van het netto-minimumloon. De toekenning en hoogte van de toeslag is afhankelijk van de woonsituatie van betrokkenen en kan per gemeente verschillen omdat het toeslagenbeleid door de gemeenten zelf ontwikkeld is. De bijstandsnorm of toeslag kan ook verlaagd worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor bijstandsgerechtigden die geen woonkosten hebben. Ook voor schoolverlaters kunnen gemeenten de norm of de toeslag lager vaststellen.

Jongeren (18-20 jaar)

Personen onder de 21 jaar komen slechts bij hoge uitzondering in de bijstand. Wie geen baan heeft en niet studeert, moet via de Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) aan het werk. Jongeren die geen werk kunnen vinden houden recht op bijstand. De hoogte van de uitkering is afgeleid van de kinderbijslagbedragen. Wanneer dit bedrag voor de jongeren niet voldoende is, moet voor de overige kosten een beroep op de ouders worden gedaan. Indien de ouders niet kunnen of willen meebetalen in het levensonderhoud, kan de uitkering worden aangevuld met bijzondere bijstand.

Inkomstenvrijlating

De inkomsten die iemand naast zijn bijstandsuitkering krijgt, worden volledig op de uitkering in mindering gebracht. Dit geldt niet voor bijstandsgerechtigden zonder sollicitatieplicht, deze mogen een deel van hun inkomsten houden. Het gaat hierbij om personen van 57,5 jaar en ouder, ouders met kinderen jonger dan vijf jaar en andere door de gemeente aangewezen groepen die (tijdelijk) zijn ontheven van arbeidsverplichtingen.

Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand kan door iedereen worden aangevraagd voor noodzakelijke bestaanskosten die niet uit het inkomen betaald kunnen worden. Het is een regeling waarvoor in principe iedere burger in aanmerking kan komen, ongeacht het soort inkomen waar men van moet leven. Het gaat om allerlei soorten noodzakelijke kosten, bijvoorbeeld als gevolg van ziekte, scholing, werkervaring, hoge woonkosten of kinderopvang.

Bijstand voor studerende jongeren

Studerende jongeren komen niet in aanmerking voor bijstand. Zij voorzien in hun levensonderhoud door de studiefinanciering die zij ontvangen van de IB-Groep. Zij kunnen echter wel in aanmerking komen voor bijzondere bijstand (art.39 Abw+).

Ontwikkelingen bijstandswet 1996-2001

- 1996 Invoering van de nieuwe Algemene bijstandswet. Naast de doelstelling van inkomenwaarborg die van oudsher al centraal stond in de Abw werd een sterker accent gelegd op de activerende werking.

Een belangrijk onderdeel van de wet is een geheel vernieuwde uitkeringssystematiek. Gemeenten moeten toeslagenbeleid ontwikkelen voor alleenstaanden en alleenstaande ouders binnen een aantal in de wet vastgelegde kaders. Hierdoor wordt het voor gemeenten mogelijk de landelijke bijstandsnormen te verhogen of te verlagen en af te stemmen op de lokale situatie. Voor invoering van de nieuwe wet golden landelijke normen.

1997 Wetswijziging waardoor gemeenten categoriale bijzondere bijstand kunnen verstrekken. Personen die behoren tot een groep waarvoor bepaalde kosten als noodzakelijk kunnen worden aangemerkt, kunnen via deze wetswijziging in aanmerking komen voor bijzondere bijstand. Het gaat hier bijvoorbeeld om de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen en indirecte schoolkosten. Het beleid kan per gemeente verschillen.

1998 Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) treedt in werking. De Wiw biedt verschillende instrumenten die geschikt zijn om onder andere bijstandsgerechtigden te ondersteunen op weg naar een zelfstandig bestaan (premies, scholing, sociale activering et cetera). Daarnaast biedt de Wiw werkzoekenden de mogelijkheid aan de slag te kunnen via een Wiw-dienstbetrekking of werkervaringsplaats.

2.4 Huursubsidiewet (HSW)

Doelgroep en uitvoering

De regeling is bedoeld voor personen die ouder dan 18 jaar zijn met een minimuminkomen of een relatief laag inkomen. Afgezien van een paar uitzonderingen³ is de huursubsidie be-

³ Aangewezen **studerende jongeren** complexen, vormen van begeleid wonen of groepswonen door ouderen.

doeld voor mensen met een zelfstandige woning. Een zelfstandige woning is een woning met een eigen toegangsdeur, keuken, toilet en wasruimte. De HSW kent de volgende specifieke doelgroepen: alleenstaanden, ouderen en minima.

De toekenning van de huursubsidie is een rijksverantwoordelijkheid. Het Rijk (VROM) treedt op als toetser en procesbewaker. De gemeenten en verhuurders hebben een belangrijke rol bij de beheersing van de kosten, onder meer door een gericht toewijzingsbeleid te voeren.

Voorwaarden voor en hoogte van de huursubsidie

De toekenning en hoogte van de huursubsidie hangt af van de hoogte van de huur, het belastbaar inkomen, het vermogen, de leeftijd en de gezinssamenstelling.

De huur van de woning zal tussen bepaalde grenzen moeten liggen om voor huursubsidie in aanmerking te kunnen komen. De maximale huurprijs waarbij huursubsidie mogelijk is, was in het subsidiejaar 2000/2001 voor 18-jarigen tot en met 22-jarigen fl. 634,- per maand, voor personen die 23 jaar of ouder zijn was de maximale huur fl. 1.149,- per maand.

Het bedrag van de huursubsidie wordt mede bepaald aan de hand van de normhuur. De normhuur volgt uit de hoogte van het inkomen⁴. Het is de huurprijs die redelijkerwijs bij het inkomen past. Behalve van het inkomen hangt de hoogte van de normhuur af van de gezinssamenstelling en de leeftijd⁵. De minimale normhuur behorend bij het minimuminkomen was voor 2000/2001 fl. 357,- per maand.

In principe is het bedrag van de huursubsidie het verschil tussen de normhuur en de werkelijk te betalen huur. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat er toeslagen gelden voor de samenstelling van het huishouden, dat er een minimumbedrag geldt voor uitkering van de huursubsidie en dat er verandering komt in deze berekeningswijze wanneer de huur boven bepaalde grenswaarden ligt.

Huursubsidie voor studerende jongeren

Personen met een zelfstandige woning of daartoe aangewezen onzelfstandige woonruimte, kunnen in aanmerking komen voor huursubsidie. Studiefinanciering behoort niet tot het belastbaar inkomen. Dit betekent dat bijna alle studerende jongeren met een zelfstandige woning of aangewezen wooneenheid (dus niet de kamerhuurders) in aanmerking kunnen komen voor huursubsidie. Echter, veel studerende jongeren wonen op kamers en niet in een zelfstandige woning of aangewezen eenheden. Het ministerie registreert niet hoeveel studerende jongeren gebruik maken van huursubsidie.

Ontwikkelingen Huursubsidiewet

⁴ Voor elke inkomensgroep (tot een bepaald maximum) is een normbedrag voor huur vastgesteld.

⁵ De inkomensgroepen en normhuren verschillen voor één- en meerpersoonshuishoudens van jonger dan 65 jaar respectievelijk 65 jaar en ouder.

1997 De Huursubsidiewet (HSW) is ingegaan. Deze wet is de opvolger van de wet Individuele Huursubsidie (IHS, 1986). Doelstellingen van de nieuwe Huursubsidiewet zijn de matiging van huurlasten, vergroting van de doelmatigheid en vereenvoudiging van de berekeningssystematiek.

Vóór invoering van de HSW konden bepaalde studerende jongeren complexen met onzelfstandige woonruimten aangewezen worden om in aanmerking te komen voor huursubsidie. Na invoering van de wet is dat niet meer mogelijk. Bewoners van complexen die vóór 1997 zijn aangewezen blijven in aanmerking komen voor huursubsidie, maar er worden geen nieuwe studerende jongeren complexen meer aangewezen.

2.5 Wet Inkomstenbelasting 2001

Op 1 januari 2001 is het nieuwe belastingstelsel ingegaan. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de voorgaande belastingwet zijn:

- Invoering van het boxenstelsel.
- Invoering van de vermogensrendementsheffing.
- Verlaging van de tarieven van de belastingschijven.
- Veranderingen van een aantal aftrekposten.
- De belastingvrije sommen worden vervangen door heffingskortingen.
- Meer individuele belastingheffing.

Het boxenstelsel

Vanaf 2001 worden inkomsten ingedeeld in drie groepen: de boxen. De inkomstenbelasting worden per box berekend. Elke box heeft een eigen belastingtarief. De berekende belasting per box wordt bij elkaar opgeteld en van dit totaal worden de heffingskortingen afgetrokken. In box 1 valt het belastbaar inkomen uit werk en eigen woning, box 2 bevat het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang (als iemand minimaal 5% van de aandelen of winstbewijzen in een BV in bezit heeft) en box 3 is het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen.

Vermogensrendementsheffing

Het inkomen uit vermogen (box 3) bedraagt vier procent van de economische waarde van de bezittingen verminderd met de schulden. Over dit vaste rendement van het vermogen in box 3 betaalt men dertig procent belasting. Een deel van het vermogen is vrijgesteld van belasting. Dit wordt het heffingsvrije bedrag genoemd. Een aantal bezittingen is vrijgesteld van de heffing, bijvoorbeeld de inboedel, de auto, de caravan of kunst.

Verlaging van de tarieven van de belastingschijven

Voor alle belastingschijven is het tarief per 1 januari 2001 verlaagd.

Veranderingen van een aantal aftrekposten

- De aftrek voor beroepskosten is vervallen. Hiervoor in de plaats is de arbeidskorting ingevoerd.
- Uitgaven voor het levensonderhoud van kinderen vanaf 27 jaar en van andere familieleden kunnen niet meer worden afgetrokken.
- De aftrek van de rente op leningen is beperkt. De aftrek geldt alleen nog maar als de lening is afgesloten voor aankoop, onderhoud of verbetering van de eigen woning.
- De aftrek van lijfrentepremies voor pensioenvoorzieningen is beperkt. Per jaar mag nog een vast bedrag (de basisruimte) worden afgetrokken. Alleen personen met een pensioentekort mogen meer aftrekken.
- Er mogen geen auto- of motorkosten meer worden afgetrokken. Alleen wanneer men met het openbaar vervoer of de fiets reist, mogen reiskosten worden afgetrokken.

Heffingskortingen

Het systeem van tariefgroepen met bijbehorende belastingvrije sommen is verdwenen. Hiervoor in de plaats zijn de heffingskortingen gekomen. Iedereen krijgt een algemene heffingskorting. Deze is persoonlijk en kan dus niet meer worden overgedragen (in tegenstelling tot de eerdere belastingvrije som, die wel kon worden overgedragen naar de partner). De algemene heffingskorting kan worden aangevuld met één of meer andere kortingen, te weten de arbeidskorting, de kinderkorting, aanvullende kinderkorting, combinatiekorting, alleenstaande ouderkorting, ouderenkorting, aanvullende ouderkorting of Wajongkorting.

Personen die een uitkering ontvangen hebben recht op de algemene heffingskorting, welke door de uitkerende instantie wordt verrekend. Extra heffingen dienen apart te worden aangevraagd bij de belasting.

Individualisering van de belastingheffing

Fiscale partners kunnen kiezen wie voor welk deel van bepaalde inkomsten wordt belast. Er moet in totaal wel honderd procent worden aangegeven. Deze keuzemogelijkheid geldt onder andere voor inkomsten minus aftrekposten uit eigen woning, voordelen uit sparen en beleggen, uitgaven voor kinderopvang, giften en buitengewone uitgaven.

Invloed op Wsf, bijstand en het Wettelijk minimumloon

Door invoering van het nieuwe belastingstelsel zijn zowel de inkomens van personen met bijstand als de inkomens van personen met het Wettelijk minimumloon toegenomen (door de verlaging van de tarieven van de belastingschijven). Er is een verschil ontstaan in de hoogte van de inkomsten tussen personen met bijstand en personen met het Wettelijk minimumloon. Personen die een bijstandsuitkering ontvangen, krijgen geen arbeidskorting waardoor zij nu netto minder geld ontvangen dan personen met het Wettelijk minimumloon.

Op personen met studiefinanciering heeft de nieuwe belastingwet geen invloed omdat deze personen geen belasting betalen over de studiefinanciering. Wanneer zij naast de studie een baan hebben komen zij in aanmerking voor de algemene heffingskorting en arbeidskorting.

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van de wetten en de ontwikkelingen in deze wetten die relevant zijn voor de inkomenspositie van studerende jongeren .

Een aantal wetten heeft vooral directe invloed op het inkomen, zoals de Wet studiefinanciering en de Wet tegemoetkoming in de studiekosten.

Andere wetten hebben vooral invloed op het relatieve inkomen van studerende jongeren ten opzichte van het inkomen van de referentiegroepen. Hierbij gaat het om de bijstandswet en de Wet inkomstenbelasting.

De Huursubsidiewet heeft zowel invloed op het directe inkomen van studerende jongeren (zij kunnen voor huursubsidie in aanmerking komen als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen) als op het relatieve inkomen van studerende jongeren (personen met bijstand en minimumloon kunnen ook voor huursubsidie in aanmerking komen).

3 INKOMENSVERGELIJKING WSF, BIJSTAND EN WML

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we de analyses weer voor de groepen studerende jongeren die studiefinanciering ontvangen in vergelijking met personen met bijstand en het minimumloon. Deze analyses presenteren we in paragraaf 2 tot met paragraaf 5. Elke paragraaf behelst één groep studerende jongeren. Voor elke groep geven we in een grafiek en tabel de bedragen die de personen de afgelopen zes jaren konden ontvangen voor studiefinanciering, in vergelijking met bijstand en minimumloon. Vervolgens presenteren we een grafiek met de indexen van de toename van de bedragen in de afgelopen zes jaar. Deze grafiek wordt voor de laatste drie jaren nader uitgelicht. We presenteren hierbij ook de tabel met indexcijfers.

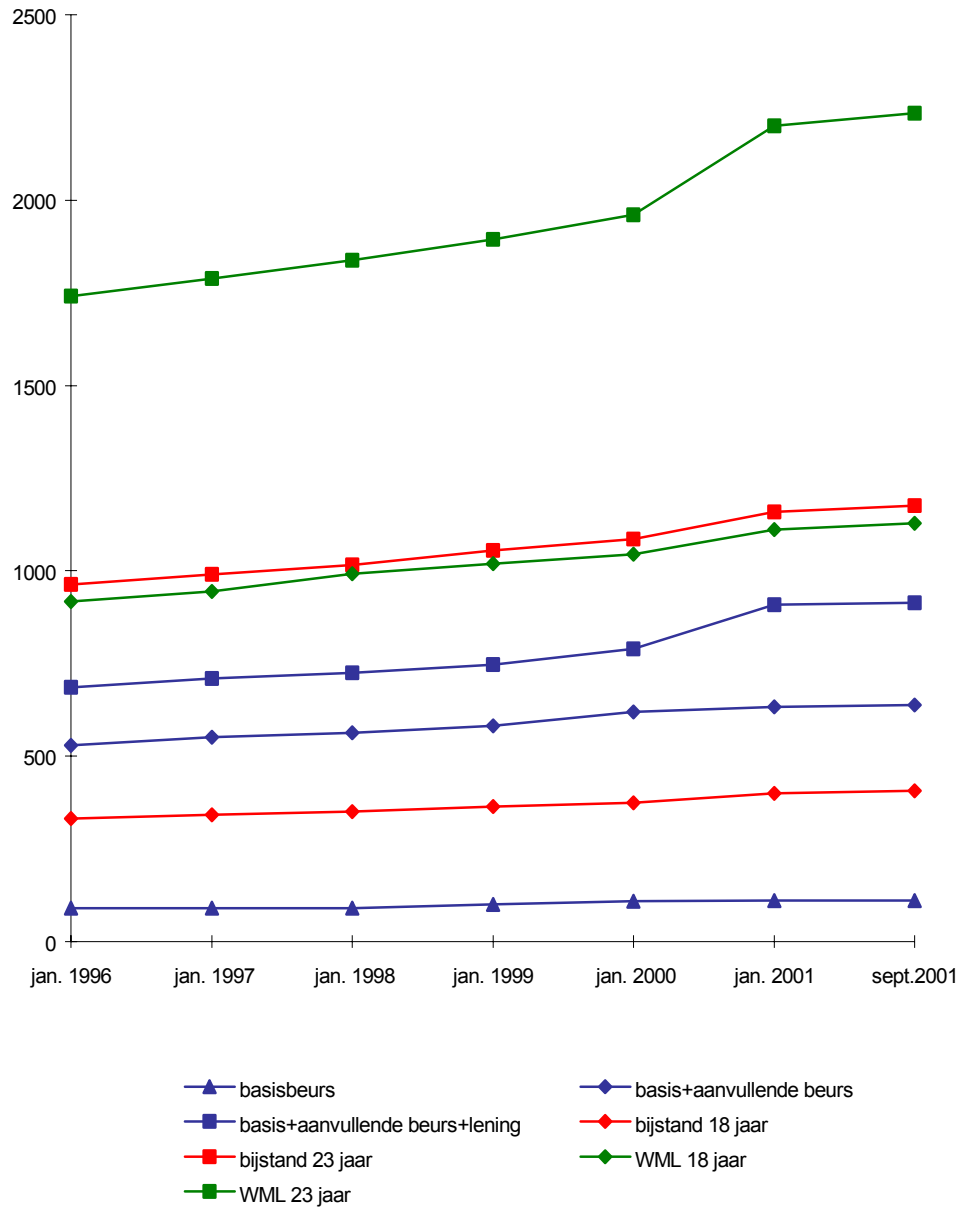
3.2 MBO-student, thuiswonend

In deze paragraaf vergelijken we thuiswonende MBO-studenten die studiefinanciering ontvangen met thuiswonende jongeren die bijstand of het minimumloon ontvangen. We kijken zowel naar 18-jarige als naar 23-jarige jongeren. De bedragen voor studiefinanciering zijn niet leeftijdsafhankelijk, voor bijstand en minimumloon is dit wel het geval. Bij de normbedragen van de studiefinanciering gaan we uit van ziekenfonds verzekerde studerende jongeren. In een latere analyse gaan we nader in op het verschil tussen ziekenfonds- en particulier verzekerden.

In grafiek 3.1 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door thuiswonende MBO-ers met alleen basisbeurs, MBO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs, MBO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Tevens geven we de normbedragen weer van thuiswonende jongeren van 18 en 23 jaar die bijstand of het minimumloon ontvangen. In tabel 3.1 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 3.2 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. We stellen hierbij het bedrag in het jaar 1996 op 100 en berekenen vervolgens de bedragen van de jaren 1997 tot en met 2001. In grafiek 3.2 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 3.3 splitsen we dit uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening. Vanaf 1999 zijn er duidelijke ontwikkelingen zichtbaar. In deze detailgrafiek gebruiken we daarom de gegevens uit 1999 tot en met 2001.

Grafiek 3.1: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon voor thuiswonende jongeren, in guldens.

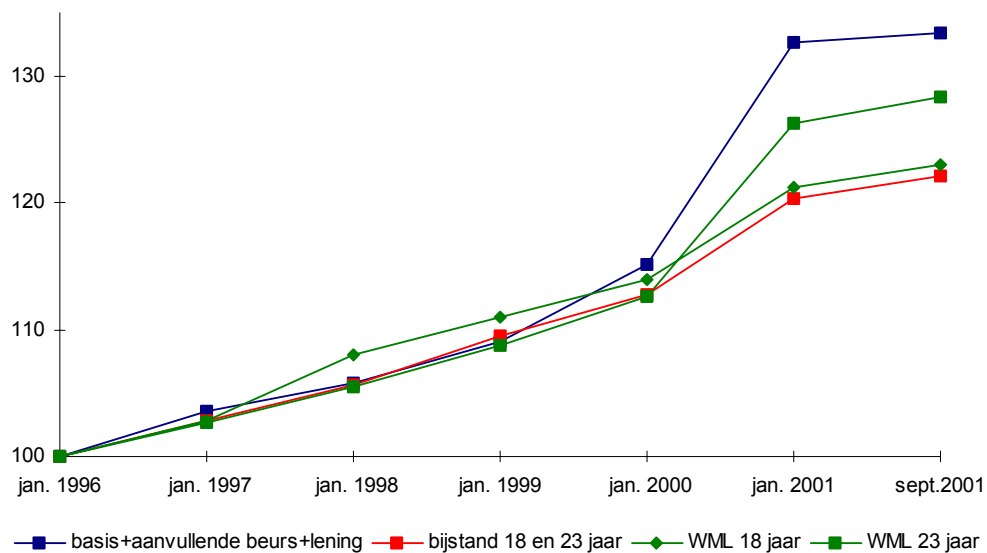

Tabel 3.1: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon voor thuiswonende jongeren, in guldens.

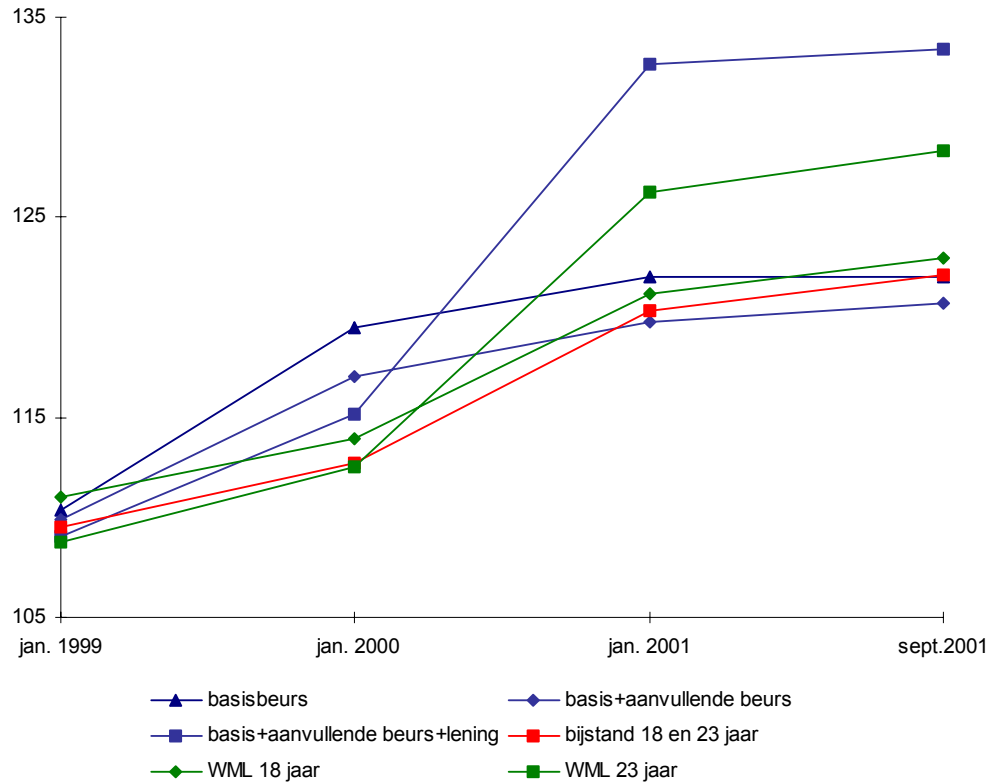
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	91	91	91	100	109	111	111
Basisbeurs+aanvullende beurs	529	551	563	581	619	633	638
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	685	709	724	747	789	909	914
Bijstand (18 jaar)	332	342	351	364	375	401	407
Bijstand (23 jaar)	963	991	1.017	1.054	1.085	1.159	1.176
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	918	944	992	1.019	1.046	1.112	1.129
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.742	1.788	1.838	1.895	1.960	2.200	2.234

In grafiek 3.1 en tabel 3.1 is te zien dat een student die zowel basisbeurs, aanvullende beurs als lening ontvangt een lager inkomen heeft dan iemand die bijstand (voor 23-jarige) of het minimumloon ontvangt. Alleen iemand van 18 jaar die van de bijstand moet leven, ontvangt minder.

Grafiek 3.2: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

Grafiek 3.3: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

Tabel 3.2: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	100	100	110	119	122	122
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	104	106	110	117	120	121
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	103	106	109	115	133	133
Bijstand (18 en 23 jaar)	100	103	106	109	113	120	122
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	100	103	108	111	114	121	123
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	109	113	126	128

Uit grafiek 3.2 blijkt dat de ontwikkeling van de bedragen vanaf 1999 uit elkaar gaat lopen. De index van het bedrag van basisbeurs met aanvullende beurs en rentedragende lening stijgt vanaf dat moment harder dan de index van het minimumloon en de bijstand. Hier speelt ten eerste een rol dat vanaf 1 januari 1999 de beurs jaarlijks wordt geïndexeerd op basis van loon- en prijsontwikkelingen. Tot dat moment was het normbedrag voor de basisbeurs

bevroren. Een tweede belangrijke factor is de aanzienlijke verhoging van het normbedrag voor de rentedragende lening in het cursusjaar 2000-2001.

De stijging in 2001 in bijstand en minimumloon wordt voornamelijk veroorzaakt door de invoering van de nieuwe belastingwet. Het minimumloon stijgt sterker dan de bijstand doordat de arbeidskorting niet geldt voor personen met een uitkering.

In grafiek 3.3 en tabel 3.2 is te zien dat de sterke stijging van de index van de studiefinanciering voornamelijk wordt bepaald door de sterke stijging van de index van de rentedragende lening. De indexen van basisbeurs en aanvullende beurs zijn vanaf 1999 minder sterk gestegen.

3.3 MBO-student, uitwonend

In deze paragraaf vergelijken we uitwonende MBO-studenten die studiefinanciering ontvangen met uitwonende jongeren die bijstand of het minimumloon ontvangen. We kijken zowel naar 18-jarige als naar 23-jarige jongeren. De bedragen voor studiefinanciering zijn niet leeftijdsafhankelijk, voor bijstand en minimumloon is dit wel het geval. Bij de normbedragen van de studiefinanciering gaan we uit van ziekenfonds verzekerde studerende jongeren. In hoofdstuk 4 gaan we nader in op het verschil tussen ziekenfonds- en particulier verzekerden.

In grafiek 3.4 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door uitwonende MBO-ers met alleen basisbeurs, MBO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en MBO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Tevens geven we de normbedragen weer van uitwonende jongeren van 18 en 23 jaar die bijstand⁶ of het minimumloon ontvangen.

In tabel 3.3 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

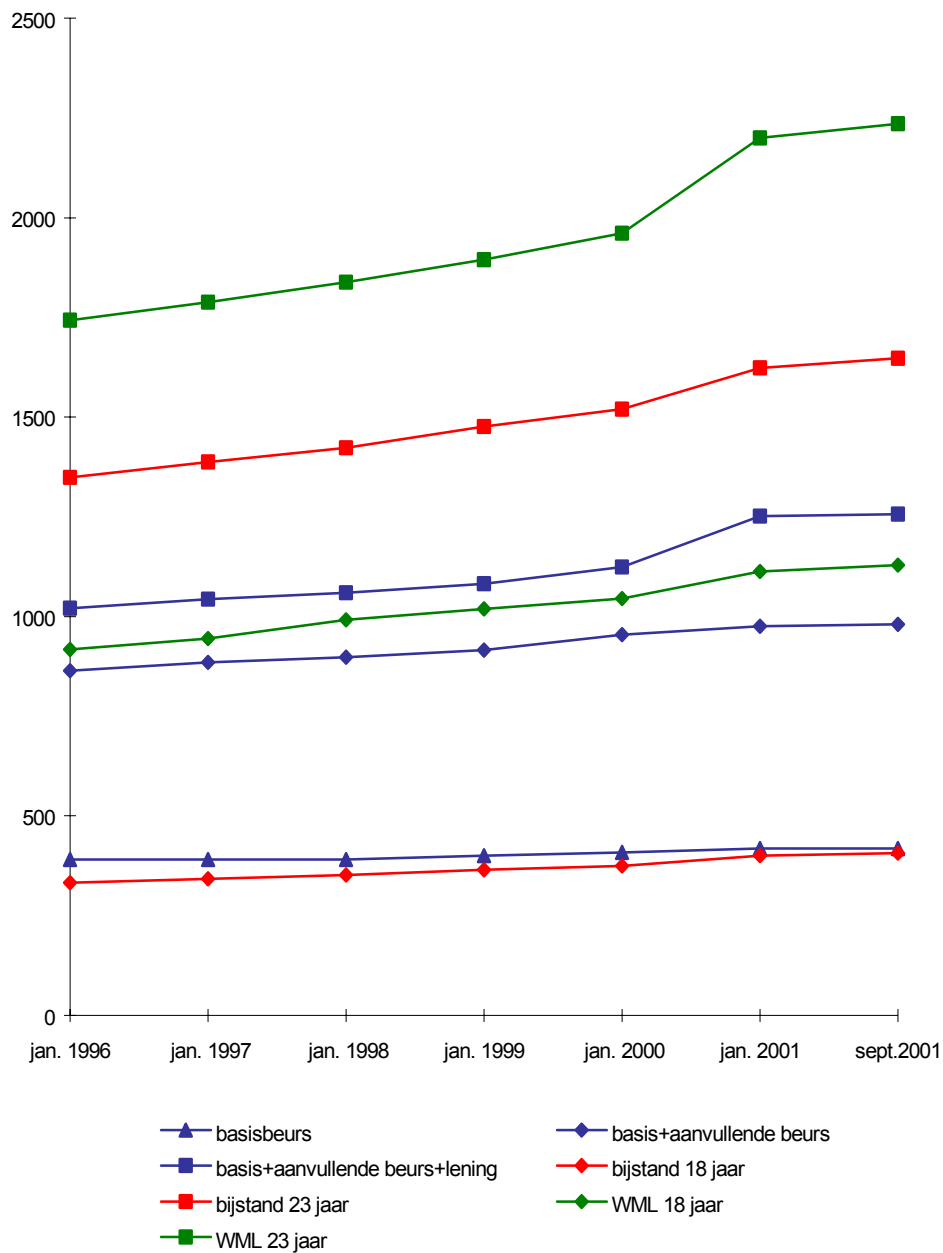
In grafiek 3.5 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. We stellen hierbij het bedrag in het jaar 1996

⁶ Jongeren van 23 jaar die bijstand ontvangen, kunnen het normbedrag van de bijstand (50% van het minimumloon) en een eventuele toeslag voor de woonkosten ontvangen (tot maximaal 20% van het minimumloon). In vergelijking met uitwonende studerende jongeren zijn wij ervan uitgegaan dat de jongeren de maximale toeslag krijgen. Hierdoor komt het normbedrag bijstand op zeventig procent van het minimumloon. Jongeren onder de 23 jaar krijgen niet de toeslag op het normbedrag dat zij aan bijstand ontvangen. Wanneer zij niet voldoende geld hebben om van te leven kan dit met behulp van bijzondere bijstand worden aangevuld. Voor 23-jarigen is de vermelde bijstandsuitkering het maximum bedrag, voor 18-jarigen is de vermelde bijstandsuitkering het minimumbedrag.

op 100 en berekenen vervolgens de bedragen van de jaren 1997 tot en met 2001. In grafiek 3.5 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 3.6 splitsen we deze uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening.

Vanaf 1999 gebruiken we de gegevens uit 1999 tot en met 2001.

Grafiek 3.4: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon voor uitwonende jongeren, in gulden.

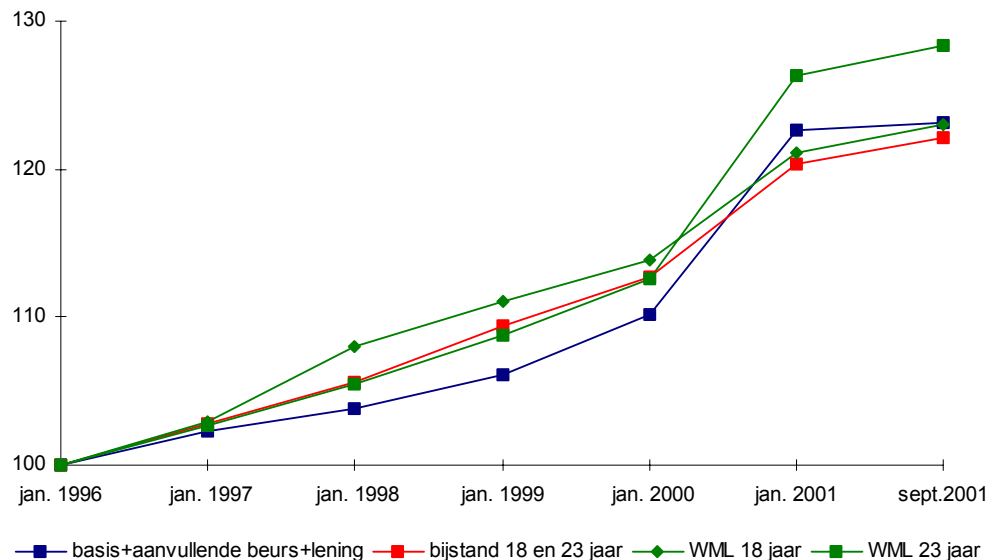

Tabel 3.3: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon voor uitwonende jongeren, in gulden.

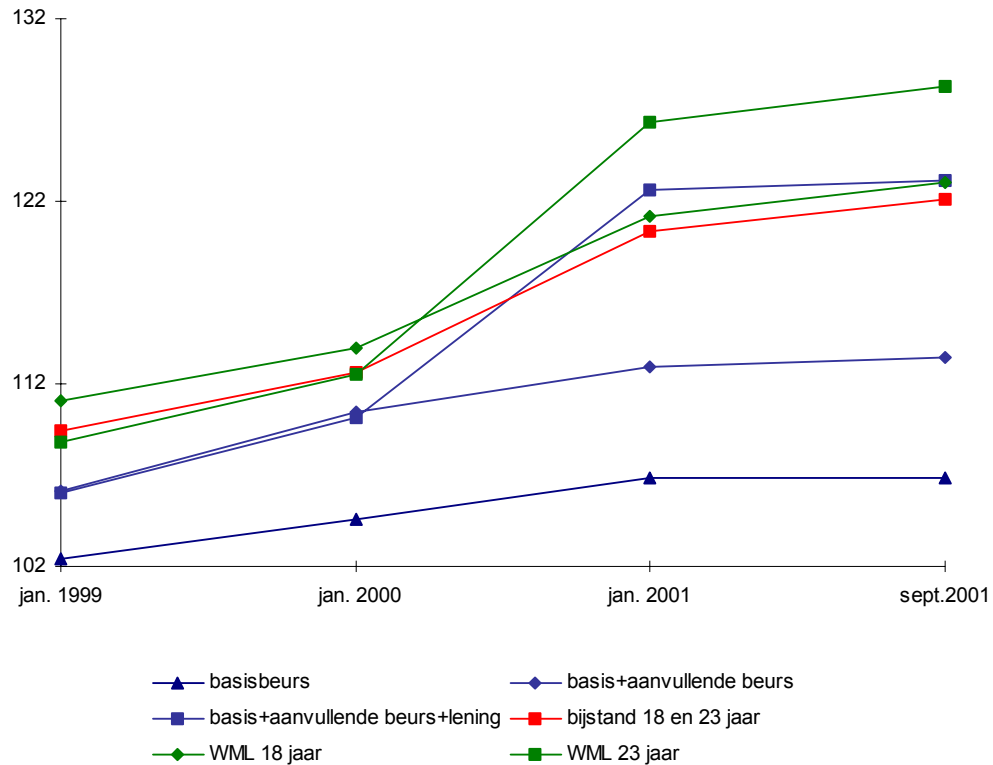
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	391	391	391	400	409	418	418
Basisbeurs+aanvullende beurs	864	886	898	916	954	976	980
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	1.020	1.044	1.059	1.082	1.124	1.251	1.56
Bijstand (18 jaar)	332	342	351	364	375	401	407
Bijstand (23 jaar)	1.349	1.387	1.423	1.476	1.519	1.623	1.647
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	918	944	992	1.019	1.046	1.112	1.129
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.742	1.788	1.838	1.895	1.960	2.200	2.234

Uit grafiek 3.4 en tabel 3.3 kunnen we aflezen dat voor de uitwonende MBO-student het bedrag voor levensonderhoud van een student met zowel basisbeurs, aanvullende beurs als rentedragende lening, lager ligt dan de bijstand of het minimumloon. Dit geldt voor 23-jarigen. Bij 18-jarige jongeren is dit niet het geval. Voor hen is het bedrag voor beurs, aanvullende beurs en lening hoger dan zowel de bijstand als het minimumloon.

Grafiek 3.5: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

Grafiek 3.6: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

Tabel 3.4: Index studiefinanciering (MBO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	100	100	102	105	107	107
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	103	104	106	110	113	113
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	102	104	106	110	123	123
Bijstand (18 en 23 jaar)	100	103	106	109	113	120	122
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	100	103	108	111	114	121	123
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	109	113	126	128

In grafiek 3.5 is te zien dat de ontwikkeling van het minimumloon en de bijstand gelijk is tot de invoering van de nieuwe belastingwet. Vanaf dat moment neemt het bedrag van het minimumloon sterker toe dan de bijstand (door de arbeidskorting). De index van het bedrag van basisbeurs met aanvullende beurs en lening stijgt tot 2001 minder hard dan die van het minimumloon en de bijstand, op 1 januari 2001 stijgt deze index sterker dan die van de bijstand.

Ook hier blijkt, uit grafiek 3.6 en tabel 3.4 dat deze stijging voornamelijk wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de rentedragende lening in 2001.

3.4 HO-student, thuiswonend

In deze paragraaf vergelijken we thuiswonende HO-studenten die studiefinanciering ontvangen, met thuiswonende jongeren die bijstand of het minimumloon ontvangen. We kijken zowel naar 18-jarige als naar 23-jarige jongeren. De bedragen voor studiefinanciering zijn niet leeftijdsafhankelijk, voor bijstand en minimumloon is dit wel het geval. Bij de normbedragen van de studiefinanciering gaan we uit van ziekenfonds verzekerde studerende jongeren. In een latere analyse gaan we nader in op het verschil tussen ziekenfonds- en particulier verzekerden.

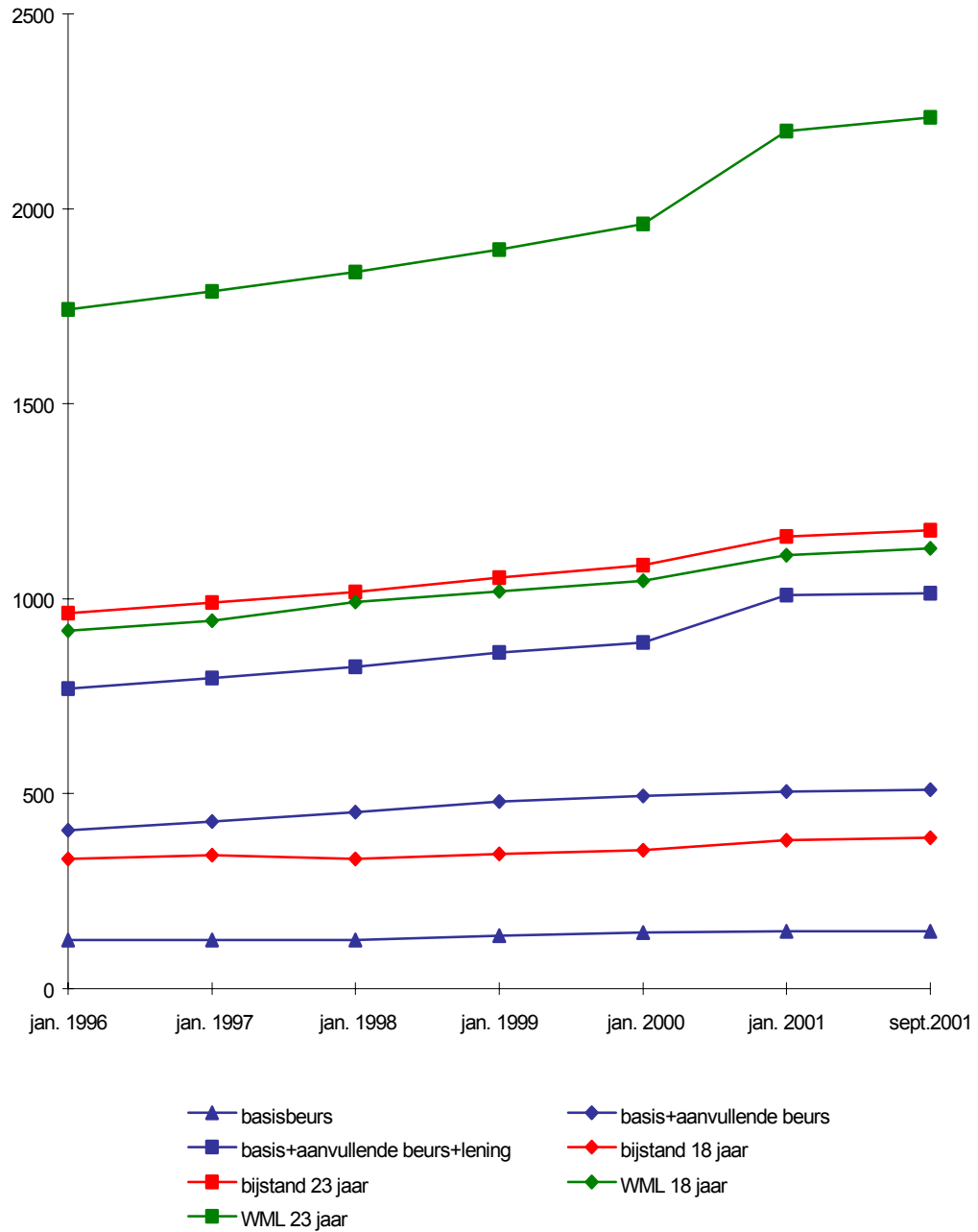
In grafiek 3.7 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door thuiswonende HO-ers met alleen basisbeurs, HO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en HO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Tevens geven we de normbedragen weer van thuiswonende jongeren van 18 en 23 jaar die bijstand of het minimumloon ontvangen.

In tabel 3.5 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 3.8 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. We stellen hierbij het bedrag in het jaar 1996 op 100 en berekenen vervolgens de bedragen van de jaren 1997 tot en met 2001. In grafiek 3.8 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 3.9 splitsen we dit uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening. In deze detailgrafiek gebruiken we de gegevens uit 1999 tot en met 2001.

In tabel 3.6 vermelden we de index-cijfers van 1996 tot en met 2001.

Grafiek 3.7: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor thuiswonende jongeren, in guldens.

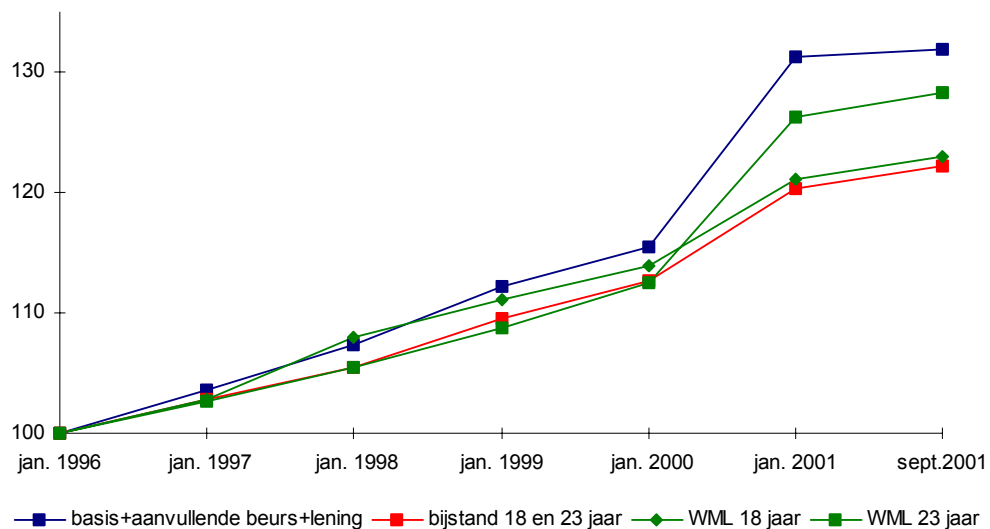

Tabel 3.5: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor thuiswonende jongeren, in gulden.

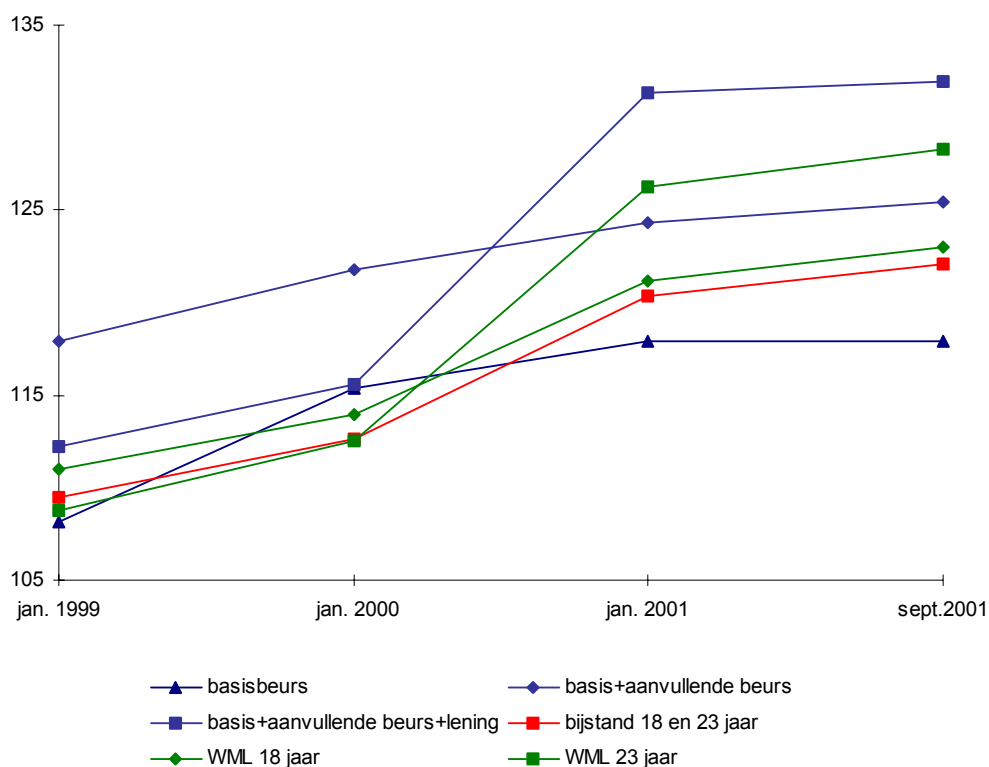
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	125	125	125	135	144	147	147
Basisbeurs+aanvullende beurs	407	429	452	479	495	505	510
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	769	796	825	862	888	1.009	1.014
Bijstand (18 jaar)	332	342	333	345	355	381	387
Bijstand (23 jaar)	963	991	1.017	1.054	1.085	1.159	1.176
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	918	944	992	1.019	1.046	1.112	1.129
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.742	1.788	1.838	1.895	1.960	2.200	2.234

Uit grafiek 3.7 en tabel 3.5 blijkt dat ook voor HO-studenten die thuiswonend zijn de basisbeurs met aanvullende beurs en rentedragende lening, lager is dan de bijstand en het minimumloon. Ook hier is de bijstand voor 18-jarigen een uitzondering. Personen van 18 jaar die in de bijstand zitten, ontvangen minder geld dan personen van 18 jaar die studeren en zowel basisbeurs, aanvullende beurs als rentedragende lening ontvangen.

Grafiek 3.8: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

Grafiek 3.9: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

Tabel 3.6: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van thuiswonende jongeren.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	100	100	108	115	118	118
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	106	111	118	122	124	125
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	104	107	112	116	131	132
Bijstand (23 jaar)	100	103	106	109	113	120	122
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	100	103	108	111	114	121	123
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	109	113	126	128

Uit grafiek 3.8, grafiek 3.9 en tabel 3.6 blijkt dat de ontwikkeling van de index van thuiswonende HO-studenten ongeveer gelijk is aan die van thuiswonende MBO-studenten. Ook hier stijgt de index van het bedrag van basisbeurs met aanvullende beurs en rentedragende lening harder dan de index van het minimumloon en de bijstand. De hoge stijging in 2001 in bijstand en minimumloon wordt veroorzaakt door de invoering van de nieuwe belastingwet.

De sterke stijging van de index van de studiefinanciering wordt voornamelijk bepaald door de sterke stijging van de index van de rentedragende lening. De indexen van basisbeurs en aanvullende beurs zijn minder sterk gestegen vanaf 1999 en blijven achter bij de ontwikkeling van bijstand en minimumloon.

3.5 HO-student, uitwonend

In deze paragraaf vergelijken we uitwonende HO-studenten die studiefinanciering ontvangen, met uitwonende jongeren die bijstand of het minimumloon ontvangen. We kijken zowel naar 18-jarige als naar 23-jarige jongeren. De bedragen voor studiefinanciering zijn niet leeftijdsafhankelijk, voor bijstand en minimumloon is dit wel het geval. Bij de normbedragen van de studiefinanciering gaan we uit van een ziektekostenverzekering via het ziekenfonds. In een latere analyse gaan we nader in op het verschil tussen ziekenfonds- en particulier verzekerden.

In grafiek 3.10 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door uitwonende HO-ers met alleen basisbeurs, HO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en HO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Tevens geven we de normbedragen weer van uitwonende jongeren van 18 en 23 jaar die bijstand⁷ of het minimumloon ontvangen.

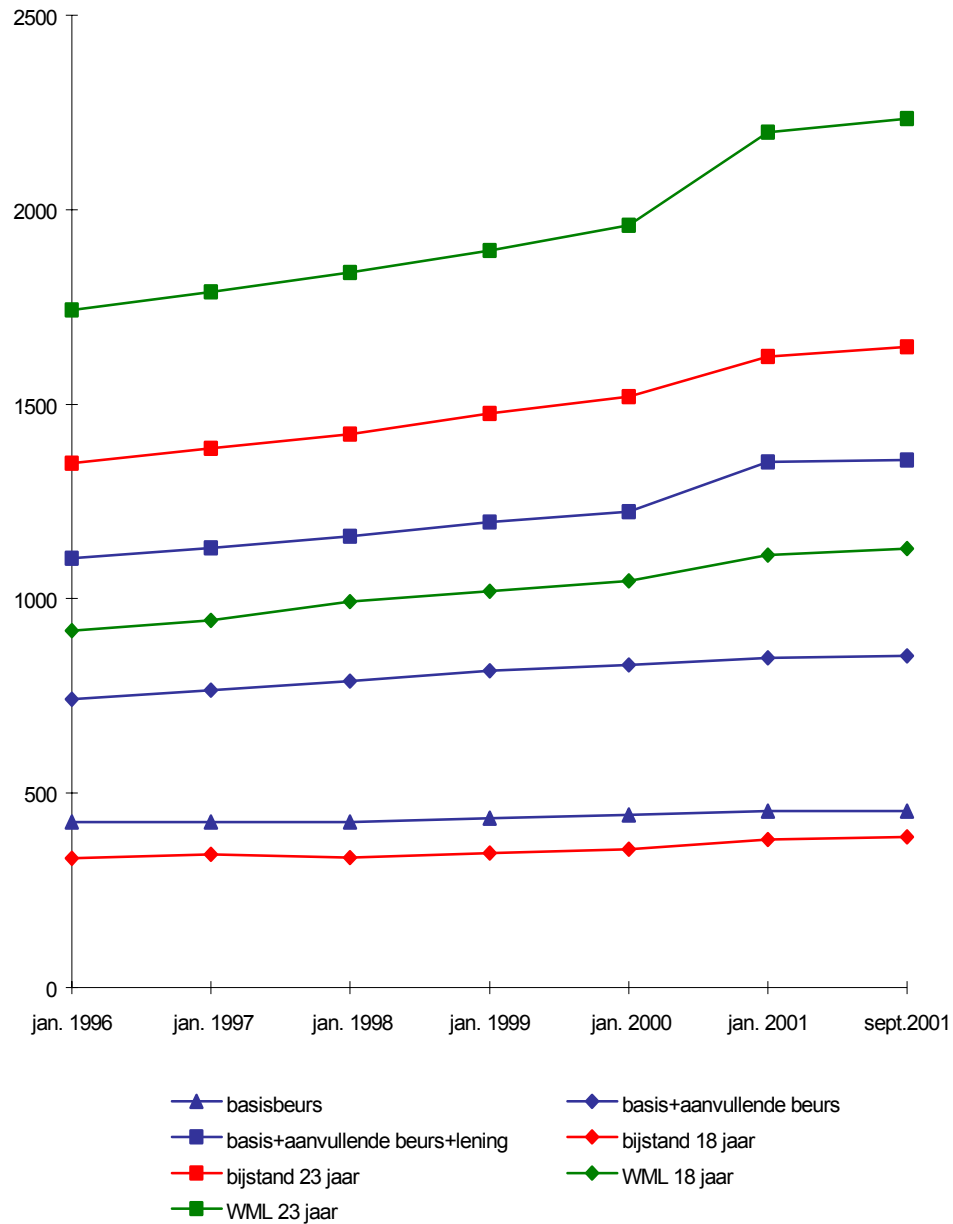
In tabel 3.7 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 3.11 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. We stellen hierbij het bedrag in het jaar 1996 op 100 en berekenen vervolgens de bedragen van de jaren 1997 tot en met 2001. In grafiek 3.11 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 3.12 splitsen we deze uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening. In de detailgrafiek gebruiken we de gegevens uit 1999 tot en met 2001.

De indexcijfers vermelden we in tabel 3.8.

⁷ Jongeren van 23 jaar die bijstand ontvangen, kunnen het normbedrag van de bijstand (50% van het minimumloon) en een eventuele toeslag voor de woonkosten ontvangen (tot maximaal 20% van het minimumloon). In vergelijking met uitwonende studerende jongeren zijn wij ervan uit gegaan dat zij de maximale toeslag krijgen. Hierdoor komt het normbedrag bijstand op zeventig procent van het minimumloon. Jongeren onder de 23 jaar krijgen niet de toeslag op het normbedrag dat zij aan bijstand ontvangen. Wanneer zij niet voldoende geld hebben om van te leven kan dit met behulp van bijzondere bijstand worden aangevuld. Voor 23-jarigen is de vermelde bijstandsuitkering het maximum bedrag, voor 18-jarigen is de vermelde bijstandsuitkering het minimumbedrag.

Grafiek 3.10: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor uitwonende jongeren, in guldens.

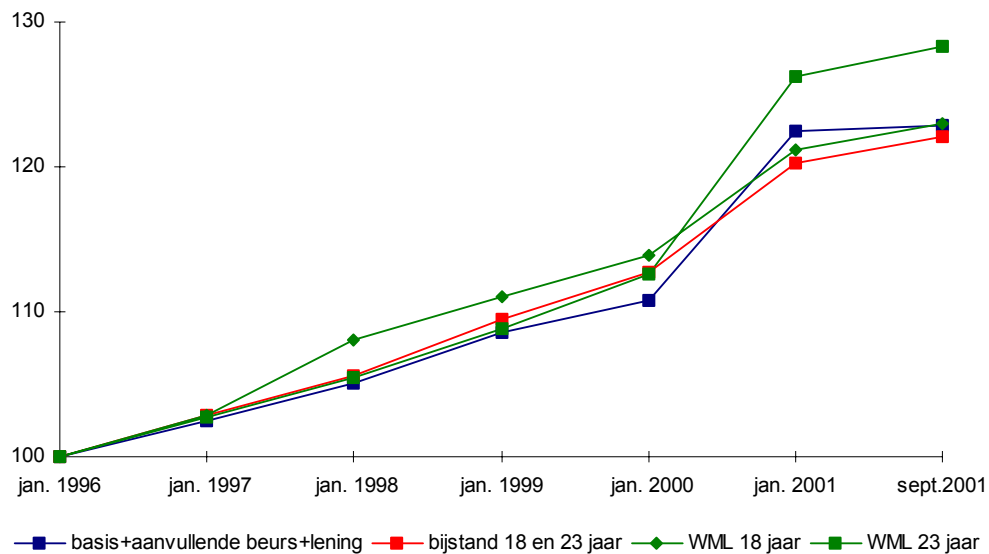

Tabel 3.7: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor uitwonende jongeren, in guldens.

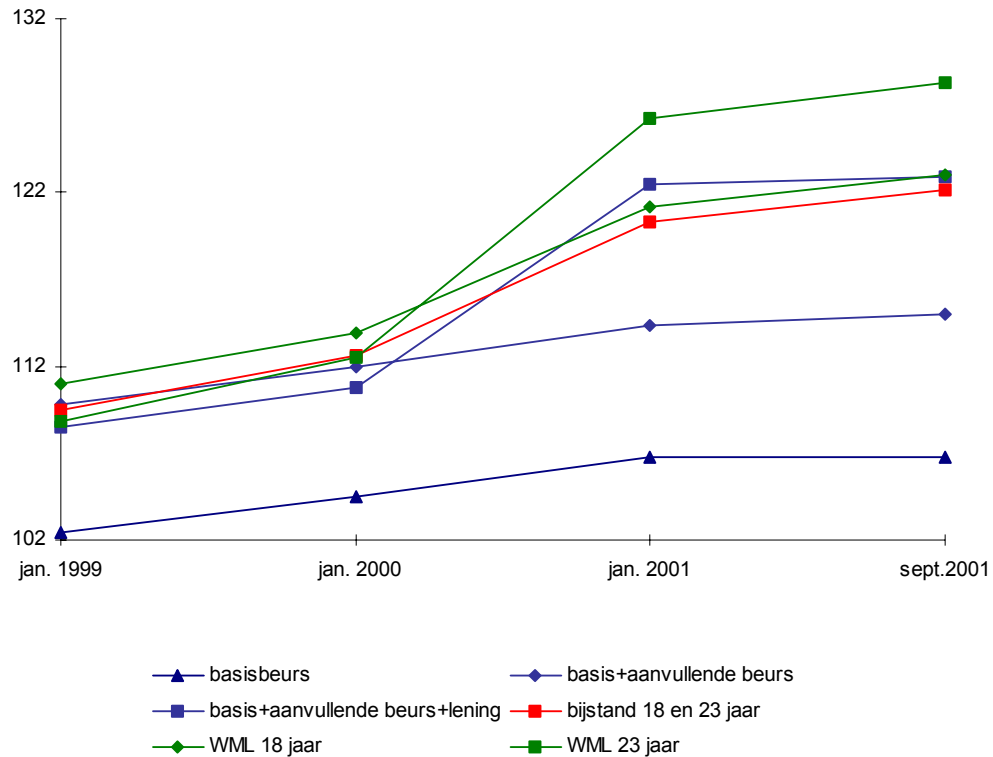
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	425	425	425	435	444	454	454
Basisbeurs+aanvullende beurs	742	764	787	814	830	848	852
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	1.104	1.131	1.160	1.197	1.223	1.351	1.356
Bijstand (18 jaar)	332	342	333	345	355	381	387
Bijstand (23 jaar)	1.349	1.387	1.423	1.476	1.519	1.623	1.647
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	918	944	992	1.019	1.046	1.112	1.129
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.742	1.788	1.838	1.895	1.960	2.200	2.234

Voor uitwonende HO-studenten is het bedrag van basisbeurs met aanvullende beurs en rentedragende lening lager dan bijstand en minimumloon. Dit is zichtbaar in grafiek 3.10 en tabel 3.7. De bijstand voor personen van 18 jaar die uitwonend zijn is in dit geval lager dan de basisbeurs voor studerende jongeren van 18 jaar. Het wettelijk minimumloon voor 18-jarigen is lager dan het bedrag dat een HO-student met beurs, aanvullende beurs en rentedragende lening ontvangt.

Grafiek 3.11: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

Grafiek 3.12: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

Tabel 3.8: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	100	100	102	105	107	107
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	103	106	110	112	114	115
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	102	105	109	111	122	123
Bijstand (23 jaar)	100	103	106	109	113	120	122
Wettelijk minimumloon (18 jaar)	100	103	108	111	114	121	123
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	109	113	126	128

In grafiek 3.11 is te zien dat de ontwikkeling van het minimumloon en de bijstand gelijk is tot de invoering van de nieuwe belastingwet. Vanaf dat moment neemt het bedrag van het minimumloon sterker toe dan de bijstand (door de arbeidskorting). De index van het bedrag van basisbeurs met aanvullende beurs en lening stijgt tot 2001 minder hard dan die van het

minimumloon en de bijstand, op 1 januari 2001 stijgt deze index sterker dan die van de bijstand. Ook hier blijkt, uit grafiek 3.12 en tabel 3.8 dat deze stijging voornamelijk wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de rentedragende lening in 2001.

3.6 Conclusie

We hebben de bedragen van de studiefinanciering vergeleken met de bedragen van de bijstand en het minimumloon. Achtereenvolgens kijken we naar de hoogte van de bedragen en naar de ontwikkeling van de bedragen in de periode 1996 tot en met 2001.

Hoogte van de bedragen

- Uit de vergelijking van de bedragen van de *studiefinanciering* met het bedrag van de *bijstand* blijkt dat studerende jongeren van 23 jaar die zowel basisbeurs, aanvullende beurs als rentedragende lening ontvangen, een lager bedrag van de overheid krijgen dan bijstandsgerechtigde jongeren van 23 jaar. Uitwonende HO-studenten bijvoorbeeld, ontvangen in 2001 fl.1.356,- terwijl een uitwonende bijstandsgerechtigde van 23 jaar fl. 1.647,- ontvangt.
- De *bijstandsnorm* voor 18-jarigen ligt lager dan de *norm voor studiefinanciering*. Jongeren komen slechts bij uitzondering in de bijstand (zij moeten via de Wiw aan het werk) en eventuele noodzakelijke aanvullingen in de levenskosten worden uit de bijzondere bijstand bekostigd.
- *Studerende jongeren* van 18 en 23 jaar die thuiswonen en zowel basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening krijgen, hebben een lager inkomen dan *jongeren met het minimumloon* van 18 en 23 jaar. Thuiswonende HO-studenten van 23 jaar bijvoorbeeld, ontvangen fl. 1.014,-, terwijl een thuiswonende jongere van 23 jaar die tegen het minimumloon werkt, fl. 2.234,- krijgt. Studerende jongeren van 18 jaar die zowel basisbeurs, aanvullende beurs en lening ontvangen en die uitwonend zijn, krijgen meer dan jongeren van 18 jaar die tegen het minimumloon werken. Uitwonende HO-studenten van 18 jaar, bijvoorbeeld, ontvangen fl. 1.356,-. Het minimumloon van een achttienjarige is fl. 1.129,-.
- Opvallend is het verschil tussen *MBO-ers* en *HO-ers* in de groep studerende jongeren met basisbeurs en aanvullende beurs. Het normbedrag voor deze groep is bij HO-studenten lager dan bij MBO-studenten, terwijl het normbedrag voor HO-studenten met alleen basisbeurs en het normbedrag voor HO-studenten met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening hoger ligt dan de normbedragen voor MBO-studenten. Dit geldt zowel voor thuiswonende als uitwonende studerende jongeren.

Ontwikkeling van de bedragen: algemeen

- Het algemene beeld dat oprijst uit de tabellen is dat de ontwikkeling van de bedragen vanaf 2000 sterker uit elkaar gaat lopen. De grootste verschillen in ontwikkeling zijn zichtbaar op 1 januari 2001. De nieuwe belastingwet en de verhoging van het normbedrag voor de rentedragende lening vormen hiervoor de belangrijkste verklaringen.

Ontwikkeling van de bedragen: studiefinanciering

- Het inkomen van de studerende jongeren die zowel basisbeurs, aanvullende beurs als lening ontvangen, ontwikkelt zich vanaf januari 2001 sterker dan de bijstand en het minimumloon. Alleen de ontwikkeling van het inkomen van HO-studenten die uitwonend zijn blijft enigszins achter bij de ontwikkeling van bijstand en minimumloon.
- De stijgende ontwikkeling van het inkomen van studerende jongeren met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening vooral te danken is aan de stijgende ontwikkeling van de rentedragende lening vanaf cursusjaar 2000-2001.
- We vinden een opvallend verschil tussen thuiswonende en uitwonende studerende jongeren. De ontwikkeling van het inkomen van thuiswonende studerende jongeren (met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening) is sterker dan die van uitwonende studerende jongeren. Dit geldt zowel voor MBO- als HO-studenten.

Ontwikkeling van de bedragen: vergelijking studiefinanciering, bijstand en minimumloon

- In januari 2001 vindt een sterke stijging plaats van de bedragen van de bijstand en van het minimumloon. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van het nieuwe belastingstelsel, waarin onder andere het tarief van de belastingschijven is verlaagd. De sterkere stijging van het minimumloon ten opzichte van de bijstand wordt veroorzaakt door de arbeidskorting, die alleen geldt voor werkende personen.
- Om die reden blijft de ontwikkeling van de studiefinanciering in alle vier de groepen vanaf januari 2000 voor zowel de basisbeurs als voor de basisbeurs met aanvullende beurs achter te blijven bij de ontwikkeling van de bijstand en het minimumloon.
- De ontwikkeling van het minimumloon is voor 18-jarigen anders dan voor 23-jarigen. Duidelijk zichtbaar is een mindere stijging van het loon in 2001 voor 18-jarigen.

4 OVERIGE INKOMENSBESTANDELEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we nader in op bepaalde situaties die voor studerende jongeren en personen met bijstand en Wml kunnen verschillen. Het gaat hier om inkomensbestanddelen van de studiefinanciering, bijstand en minimumloon zoals toeslag voor alleenstaande ouders en partnertoeslag, reiskostenvergoeding en om inkomensbestanddelen uit op zichzelf staande regelingen zoals huursubsidie, bijzondere bijstand, kwijtschelding van lokale belastingen, de Zalmsnip en bijverdiensten. Tevens vergelijken we de studerende jongeren met studiefinanciering die een particuliere verzekering hebben met studerende jongeren die ziekenfonds verzekerd zijn.

Waar nodig lichtten we de gegevens toe met vergelijkbare grafieken en tabellen als in de eerste vier paragrafen.

Deze analyses voeren we – om praktische reden – alleen uit voor de (veelvoorkomende) casus van de 23-jarige uitwonende HO-student.

De toeslag voor alleenstaande ouders die studerende jongeren kunnen ontvangen, vergelijken we met de bijstandsnorm voor alleenstaande ouders (onderzoeksvraag 6). De resultaten hiervan vermelden we in paragraaf 4.2.

In paragraaf 4.3 vergelijken we de toeslag voor studerende jongeren met een financieel afhankelijke partner met de bijstandsnorm voor samenwonenden en met het minimumloon van iemand met een financieel afhankelijke partner.

De particulier verzekerde student stellen we aan de orde in paragraaf 4.4. We vergelijken een HO-student van 23 jaar die particulier verzekerd is met een HO-student van 23 jaar die ziekenfonds verzekerd is.

In de paragrafen die hierop volgen behandelen we achtereenvolgens de huursubsidie (4.5), de reiskostenvergoeding van onderzoeksvraag 7 (4.6), bijzondere bijstand (4.7), kwijtschelding van lokale belastingen (4.8), de Zalmsnip (4.9) en de bijverdiensten (4.10).

4.2 Toeslag voor alleenstaande ouders

Wanneer een student alleenstaande ouder is, kan er bovenop de studiefinanciering een ouder-toeslag worden aangevraagd. Deze toeslag op de basisbeurs hoeft na afloop van de studie, wanneer aan de prestatienorm wordt voldaan, niet te worden terugbetaald. Voor een alleenstaande ouder die bijstand ontvangt, is er een normbedrag vastgesteld. Deze is zeventig pro-

cent van het netto minimumloon en een toeslag van twintig procent wanneer de woonkosten niet met een ander kunnen worden gedeeld⁸.

Vanaf de invoering van het nieuwe belastingstelsel hebben bijstandsgerechtigden met een kind dat jonger is dan twaalf, recht op kinderkorting en aanvullende kinderkorting.

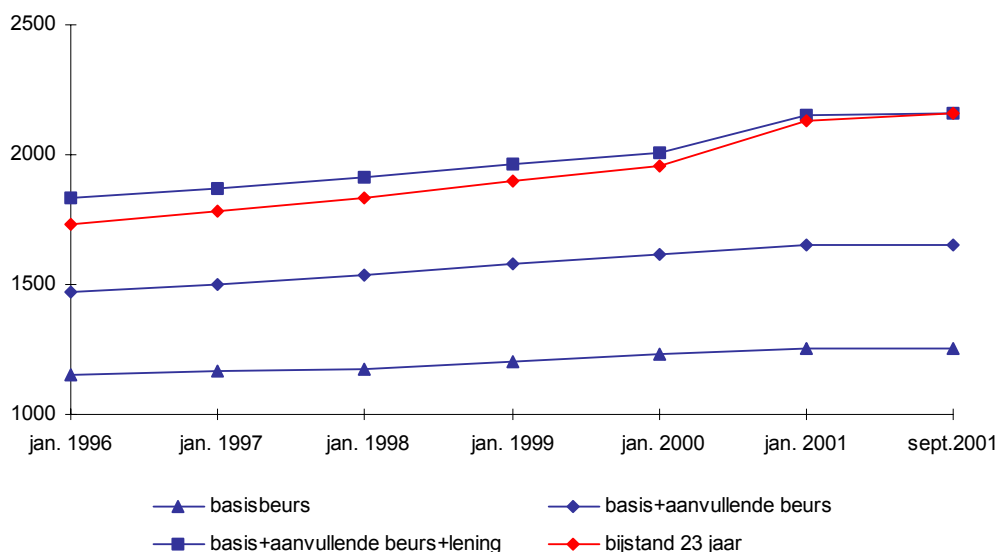
In deze paragraaf vergelijken we de normbedragen van studiefinanciering van HO-studenten , die een kind hebben en geen partner, met alleenstaande ouders met bijstand. We kijken naar 23-jarige jongeren, ziektefonds verzekerd.

In grafiek 4.1 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door uitwonende HO-ers met alleen basisbeurs, HO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en HO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Bij deze bedragen is de toeslag voor alleenstaande ouders opgeteld. Tevens geven we de normbedragen weer van uitwonende alleenstaande ouders van 23 jaar die bijstand ontvangen.

In tabel 4.1 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 4.2 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. In grafiek 4.2 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 4.3 splitsen we deze uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening, vanaf 1999. De indexcijfers vermelden we in tabel 4.2.

Grafiek 4.1: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) en bijstand voor uitwonende jongeren, zonder partner, met kind, in guldens.

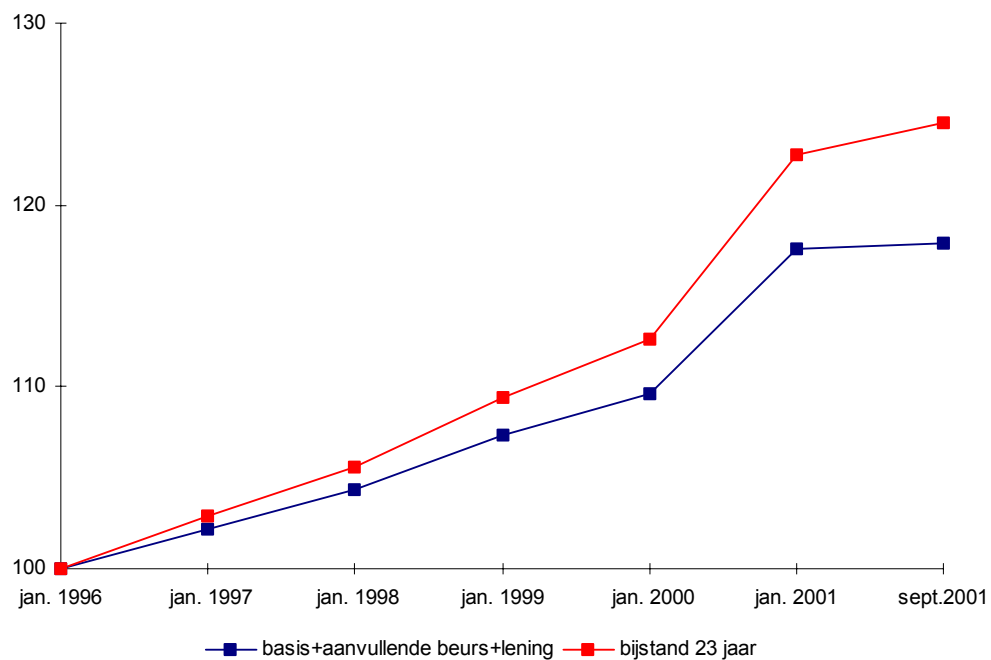
⁸ In de vergelijking met uitwonende **studerende jongeren** zijn wij ervan uit gegaan dat zij de maximale toeslag krijgen. Hierdoor komt het normbedrag bijstand van een alleenstaande ouder op negentig procent van het minimumloon.

Tabel 4.1: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) en bijstand voor uitwonende jongeren, zonder partner met kind, in guldens.

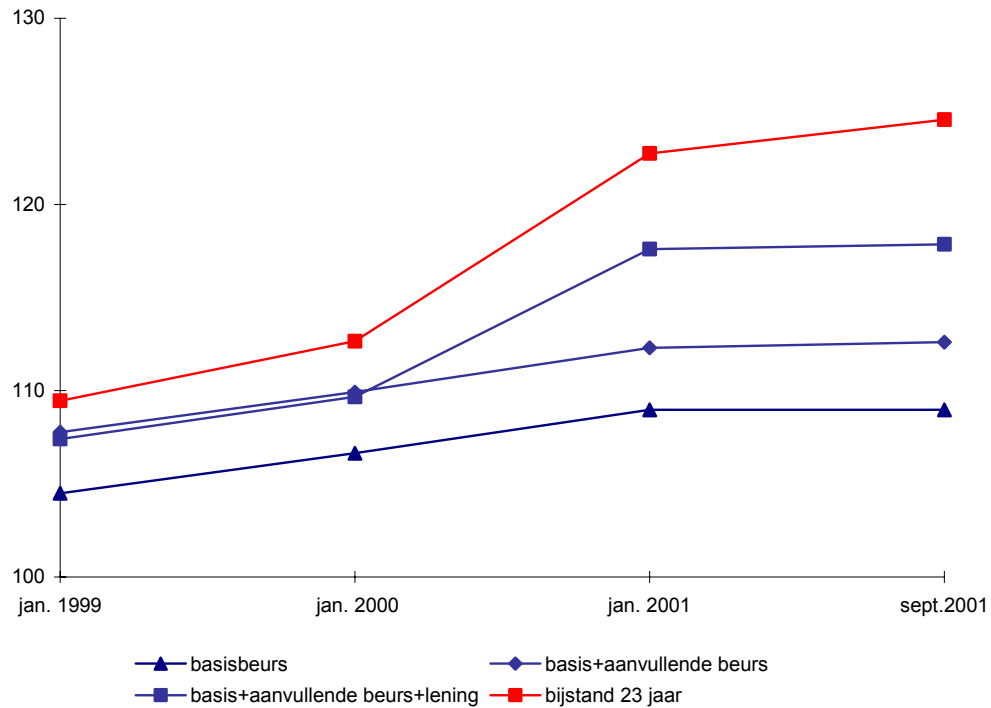
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	1.152	1.163	1.175	1.203	1.228	1.255	1.255
Basisbeurs+aanvullende beurs	1.468	1.503	1.537	1.583	1.614	1.649	1.653
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	1.830	1.869	1.910	1.966	2.007	2.153	2.157
Bijstand (23 jaar)	1.734	1.783	1.830	1.898	1.954	2.128	2.160

In grafiek 4.1 en tabel 4.1 is te zien dat een student met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening, die een kind heeft en geen partner, een iets hoger bedrag ontvangt dan een alleenstaande ouder met bijstand.

Grafiek 4.2: Index studiefinanciering (HO) en bijstand van uitwonende jongeren van 23 jaar, zonder partner met kind.

Grafiek 4.3: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, zonder partner met kind.

Tabel 4.2: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, zonder partner met kind.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	101	102	104	107	109	109
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	102	105	108	110	112	113
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	102	104	107	110	118	118
Bijstand (23 jaar)	100	103	106	109	113	123	125

Uit grafiek 4.2 blijkt dat de index van een student met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening minder is gestegen dan de index van de bijstand. In grafiek 4.3 is te zien dat ook in dit geval de rentedragende lening voor de hoogste stijging van de index zorgt. De ontwikkeling van de basisbeurs en basisbeurs en aanvullende beurs blijft achter.

4.3 Partnertoeslag

Wanneer een student een financieel afhankelijke partner heeft, kan er bovenop de studiefinanciering een partnertoeslag worden aangevraagd. Een financieel afhankelijke partner is een partner die voor één of meer kinderen onder de twaalf jaar moet zorgen, geen recht heeft op studiefinanciering en een inkomen dat (in 2000/2001) niet hoger is dan fl. 989,61 per maand. De partnertoeslag is een toeslag op de basisbeurs en hoeft na afloop van de studie, wanneer aan de prestatienorm wordt voldaan, niet te worden terugbetaald.

Voor samenwonenden die bijstand ontvangen is er een normbedrag vastgesteld. Deze is honderd procent van het netto minimumloon, onafhankelijk van het al dan niet hebben van kinderen. Vanaf de invoering van het nieuwe belastingstelsel hebben bijstandsgerechtigden met een kind dat jonger is dan twaalf jaar, recht op kinderkorting en aanvullende kinderkorting. Iemand die werkt en hiervoor het minimumloon ontvangt en een partner heeft, valt in tariefgroep 3 van het oude belastingstelsel. Vanaf de invoering van de nieuwe belastingwet heeft deze persoon recht op kinderkorting en aanvullende kinderkorting.

In deze paragraaf vergelijken we de normbedragen van studiefinanciering van HO-studenten die een financieel afhankelijke partner hebben met het inkomen van personen met bijstand of het minimumloon die een financieel afhankelijke partner hebben. We kijken naar 23-jarige jongeren, ziekenfonds verzekerd.

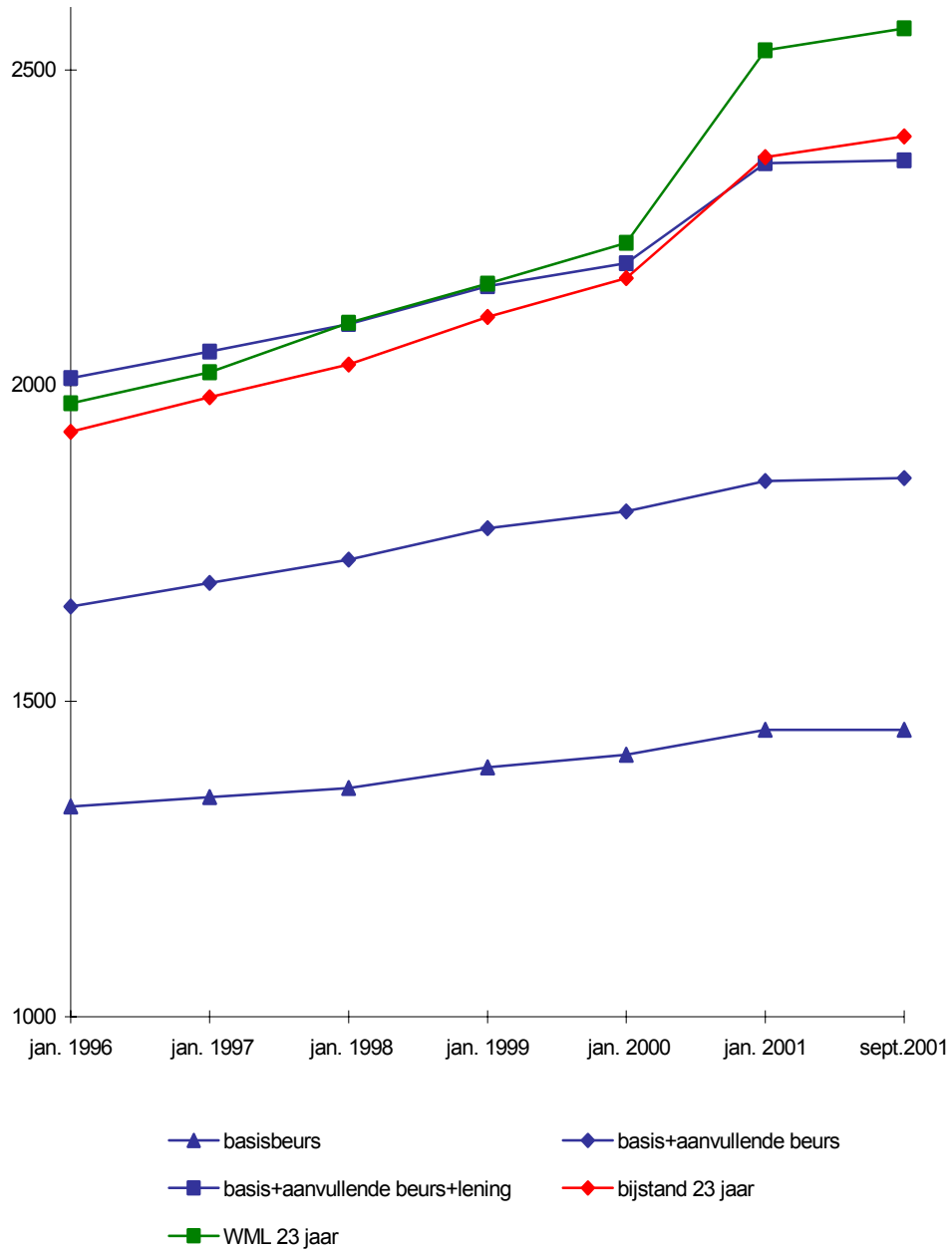
In grafiek 4.4 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door uitwonende HO-ers met alleen basisbeurs, HO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en HO-ers met basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening. Bij deze bedragen is de toeslag voor een financieel afhankelijke partner opgeteld. Tevens geven we de normbedragen weer van jongeren van 23 jaar met een financieel afhankelijke partner, die bijstand⁹ of het minimumloon ontvangen.

In tabel 4.3 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 4.5 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. In grafiek 4.5 gebruiken we voor de studiefinanciering alleen de maandnorm (basisbeurs en aanvullende beurs en lening), in grafiek 4.6 splitsen we deze uit naar basisbeurs, basisbeurs en aanvullende beurs, basisbeurs en aanvullende beurs en lening. In de detailgrafiek gebruiken we de gegevens uit 1999 tot en met 2001. De indexcijfers vermelden we in tabel 4.4.

⁹ Jongeren van 23 jaar die bijstand ontvangen en samenwonen, ontvangen volledige bijstand (100% van het minimumloon).

Grafiek 4.4: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor uitwonende jongeren, met financieel afhankelijke partner, in guldens.

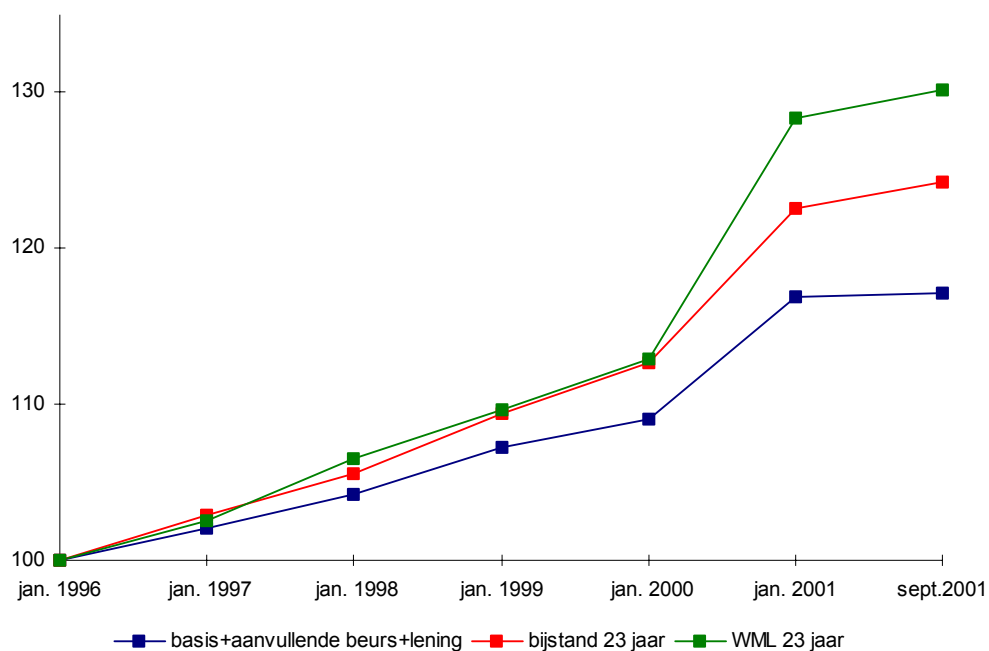

Tabel 4.3: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon voor jongeren van 23 jaar met financieel afhankelijke partner, in guldens.

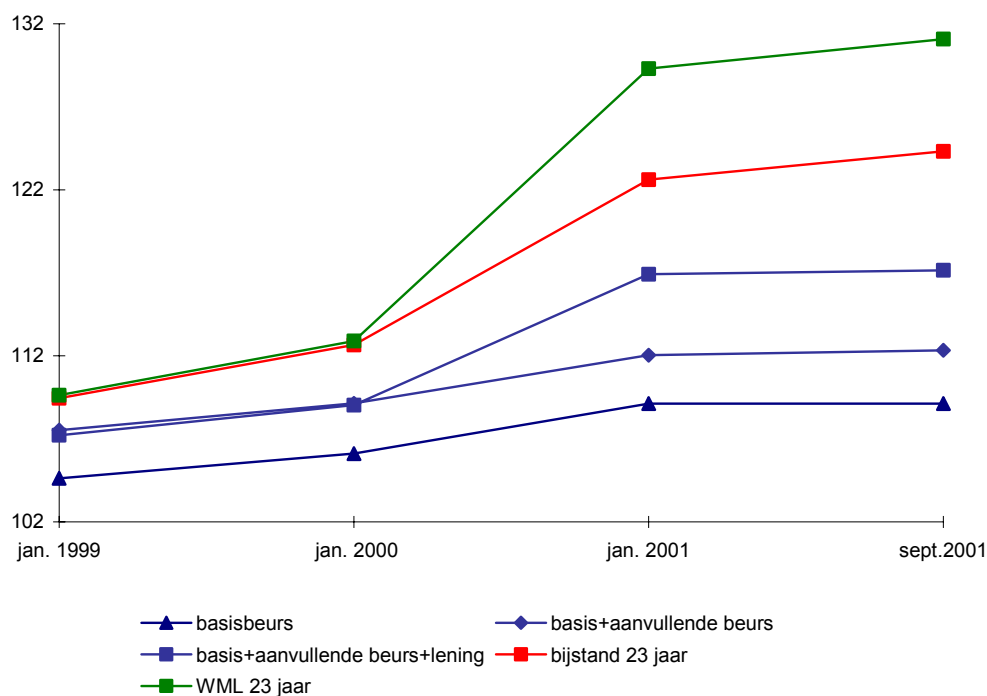
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	1.333	1.348	1.362	1.395	1.415	1.455	1.455
Basisbeurs+aanvullende beurs	1.650	1.687	1.725	1.774	1.801	1.849	1.853
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	2.012	2.054	2.097	2.157	2.194	2.353	2.357
Bijstand (23 jaar)	1.927	1.982	2.033	2.109	2.171	2.362	2.395
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.972	2.021	2.099	2.162	2226	2.531	2.566

In grafiek 4.4 is te zien dat de studiefinanciering, bijstand en minimumloon ongeveer op hetzelfde niveau liggen voor personen met een financieel afhankelijke partner. Vanaf 2001 is een duidelijke omslag waar te nemen. Minimumloon stijgt het sterkst, bijstand en studiefinanciering blijven hierbij achter.

Grafiek 4.5: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, met financieel afhankelijke partner.

Grafiek 4.6: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, met financieel afhankelijke partner.

Tabel 4.4: Index studiefinanciering (HO), bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, met financieel afhankelijke partner.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	101	102	105	106	109	109
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	102	105	108	109	112	112
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	102	104	107	109	117	117
Bijstand (23 jaar)	100	103	106	109	113	123	124
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	110	113	129	131

In grafiek 4.5 is zichtbaar dat de ontwikkeling van de studiefinanciering achter is gebleven bij die die van het wettelijk minimumloon. Uit grafiek 4.6 en tabel 4.4 blijkt dat ook hier de stijging van de index van de studiefinanciering vooral komt door een stijging van de toename van de rentedragende lening. Omdat de partnertoeslag niet extra is verhoogd per 1 januari 2001 is de stijging van het totale bedrag minder groot dan de stijging die we in het vorige hoofdstuk hebben gezien van studerende jongeren met basisbeurs, aanvullende beurs en lening.

4.4 Verzekeringsoort

Voor studerende jongeren die op of na 1 augustus 1997 zijn gaan studeren of die hun studiefinanciering onderbreken, geldt dat zij niet meer met hun ouders in het ziekenfonds meeverzekerd kunnen worden. Zij moeten zichzelf particulier verzekeren en komen in aanmerking voor de Studenten Standaard Pakket Polis (SSPP). Studerende jongeren die een baan hebben of een partner die ziekenfonds verzekerd is, kunnen wel ziekenfonds verzekerd blijven.

Voor de manier waarop een student verzekerd is, is een normbedrag vastgesteld. Voor studerende jongeren die ziekenfonds of publiekrechtelijk verzekerd zijn, is dit normbedrag nul gulden. Het normbedrag voor studerende jongeren die particulier verzekerd zijn is op 1 januari 2001 fl. 71,44.

Het bedrag voor de ziektekostenverzekering zit verwerkt in het bedrag van de aanvullende beurs.

In de voorgaande tabellen zijn we uitgegaan van studerende jongeren die ziekenfonds verzekerd zijn. Om na te gaan of de bedragen voor de studerende jongeren met verschillende verzekeringen zich op dezelfde manier ontwikkeld hebben in de afgelopen vijf jaar, maken we een vergelijking tussen de groep uitwonende HO-studenten die ziekenfonds en particulier verzekerd zijn.

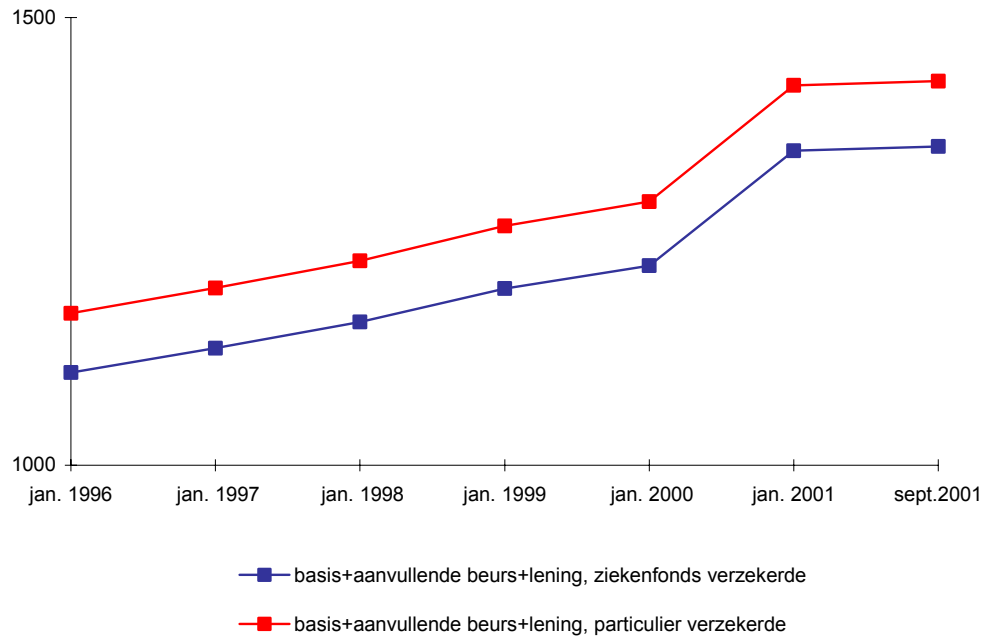
We kijken naar 23-jarige jongeren.

In grafiek 4.7 presenteren we een lijndiagram met de bedragen die ontvangen kunnen worden door uitwonende particulier verzekerde HO-ers met basisbeurs en aanvullende beurs en rentedragende lening.

In tabel 4.5 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 4.8 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers.

Grafiek 4.7: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) voor particulier verzekerde student, bijstand en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar, in guldens.

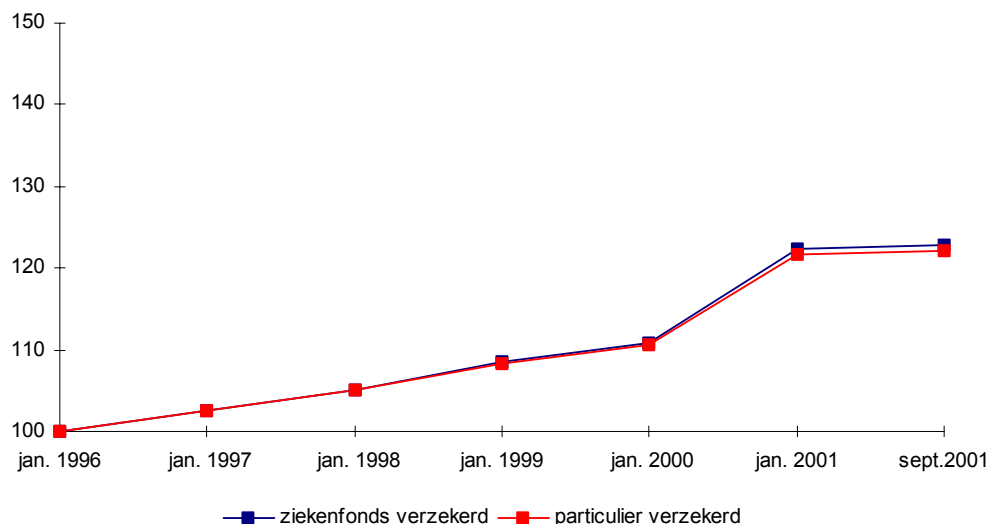

Tabel 4.5: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) voor particulier en ziekenfonds verzekerde student van 23 jaar, in guldens.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening van ziekenfonds verzekerde student	1.104	1.131	1.160	1.197	1.223	1.351	1.356
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening van particulier verzekerde student	1.170	1.198	1.228	1.267	1.294	1.424	1.429

In de grafiek zien we dat het bedrag voor de particulier verzekerden hoger is. De lijnen lopen ongeveer even stijl, wat aangeeft dat de index van beide bedragen gelijk is. Uit grafiek 4.8 blijkt dat dit inderdaad het geval is.

Grafiek 4.8: Index studiefinanciering (HO) van particulier en ziekenfonds verzekerde studerende jongeren van 23 jaar.

De index van de studiefinanciering voor iemand die particulier verzekerd is, is nagenoeg gelijk aan die van een student die bij het ziekenfonds verzekerd is.

4.5 Huursubsidie

Studerende jongeren komen, net als andere personen met een laag inkomen, in principe in aanmerking voor huursubsidie. Eén van de voorwaarden voor het ontvangen van huursubsidie is dat men een zelfstandige woning huurt. Dat wil zeggen een woning met een eigen toegangsdeur, keuken, toilet en wasruimte.

Uit onderzoek in 1998¹⁰ is gebleken dat bijna vier vijfde van de studerende jongeren op kamers woont. Dit betekent dat ze voorzieningen, zoals keuken en sanitair, moeten delen met andere studerende jongeren. De meeste studerende jongeren komen dus niet in aanmerking voor huursubsidie.

Personen met bijstand of het minimumloon die zelfstandig wonen komen wel in aanmerking voor huursubsidie.

De hoogte van het bedrag dat aan subsidie ontvangen wordt is niet afhankelijk van de inkomstenbron (studiefinanciering, bijstand of minimumloon) maar van de hoogte van het belastbare inkomen, de hoogte van de huur en de gezinssamenstelling.

¹⁰ Kamers en koppeling, de effecten van een koppeling WSF/GBA op de kamermarkt van studerenden. Regioplan Stad en Land, publicatienummer 14, maart 1998.

Het bedrag van de huursubsidie wordt mede bepaald aan de hand van de normhuur. De normhuur volgt uit de hoogte van het inkomen¹¹. Het is de huurprijs die redelijkerwijs bij het inkomen past. Behalve van het inkomen hangt de hoogte van de normhuur af van de gezins-samenstelling en de leeftijd¹². De minimale normhuur behorend bij het minimuminkomen was voor 2000/2001 fl. 357,- per maand.

In principe is het bedrag van de huursubsidie het verschil tussen de normhuur en de werkelijk te betalen huur. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat er toeslagen gelden voor de samenstelling van het huishouden, dat er een minimumbedrag geldt voor uitkering van de huursubsidie en dat er verandering komt in deze berekeningswijze wanneer de huur boven bepaalde grenswaarden ligt.

Navraag bij een aantal stichtingen voor studentenhuysvesting, levert op dat de gemiddelde kamerhuur van studerende jongeren (die bij de stichting huren) ongeveer fl. 350,- kale huur bedraagt.

Voor de berekening van de huursubsidie gaan we uit van een kamerhuur van fl. 450,- (exclusief gas en licht) omdat particuliere huur, waar veel studerende jongeren gebruik van maken, over het algemeen wat duurder is dan huren via een stichting voor studentenhuysvesting. Voor de ontwikkeling van de huurprijs gaan we uit van de inflatie¹³.

In grafiek 4.9 presenteren we de gegevens voor studerende jongeren die geen huursubsidie krijgen (omdat dit bij 80% van de studerende jongeren zo is) in vergelijking met personen met bijstand die wel huursubsidie krijgen.

Tevens worden personen die het minimumloon verdienen hiermee vergeleken. Zij krijgen geen huursubsidie omdat hun inkomen relatief te hoog is voor de lage huur waar we bij de berekeningen vanuit gaan¹⁴.

In tabel 4.6 worden de cijfers van de grafiek vermeld.

In grafiek 4.10 en 4.11 presenteren we in een lijndiagram de ontwikkeling van deze bedragen in de afgelopen zes jaar met behulp van indexcijfers. De indexcijfers vermelden we in tabel 4.7.

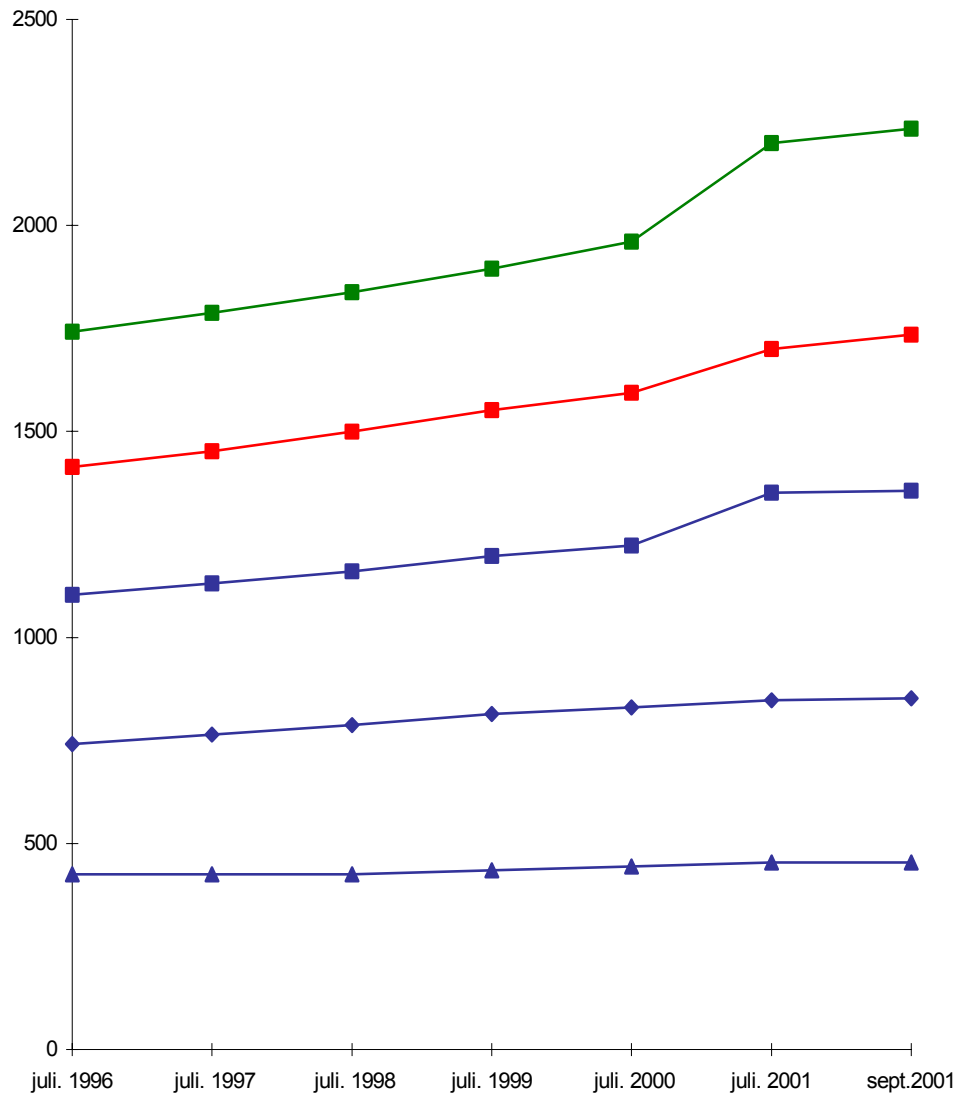
¹¹ Voor elke inkomensgroep (tot een bepaald maximum) is een normbedrag voor huur vastgesteld.

¹² De inkomensgroepen en normhuren verschillen voor één- en meerpersoonshuishoudens van jonger dan 65 jaar respectievelijk 65 jaar en ouder.

¹³ Bron: BCS, voor de huur van 2001 hebben we gebruik gemaakt van de inflatie van januari tot en met juni 2001.

¹⁴ Zie bijlage twee.

Grafiek 4.9: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) voor student zonder huursubsidie, bijstand met huursubsidie en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar zonder huursubsidie, in guldens.

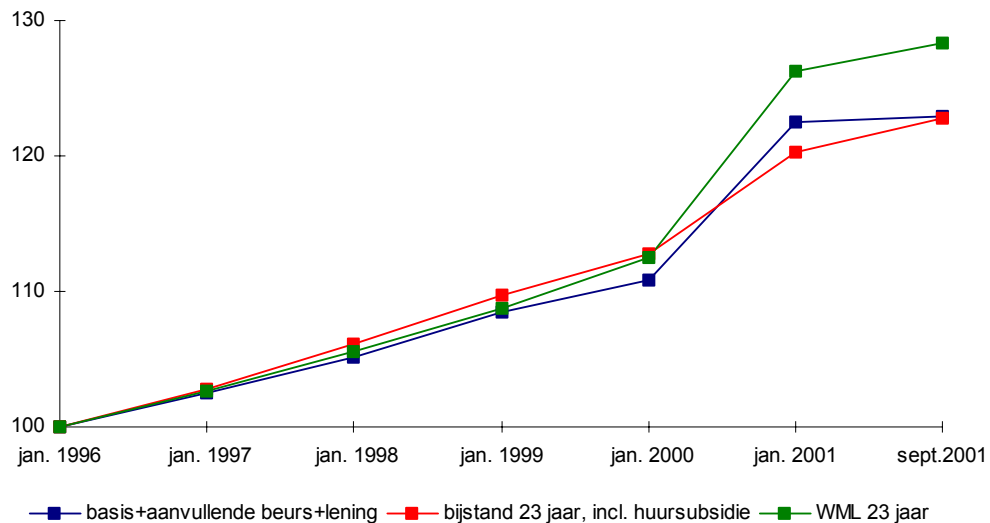
- ▲ basisbeurs
- ◆ basis+aanvullende beurs
- basis+aanvullende beurs+lening
- bijstand 23 jaar, incl. huursubsidie
- WML 23 jaar

Tabel 4.6: Maandnorm (netto) van studiefinanciering (HO) voor student zonder huursubsidie, bijstandsgerechtigde met huursubsidie en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar zonder huursubsidie, in gulden.

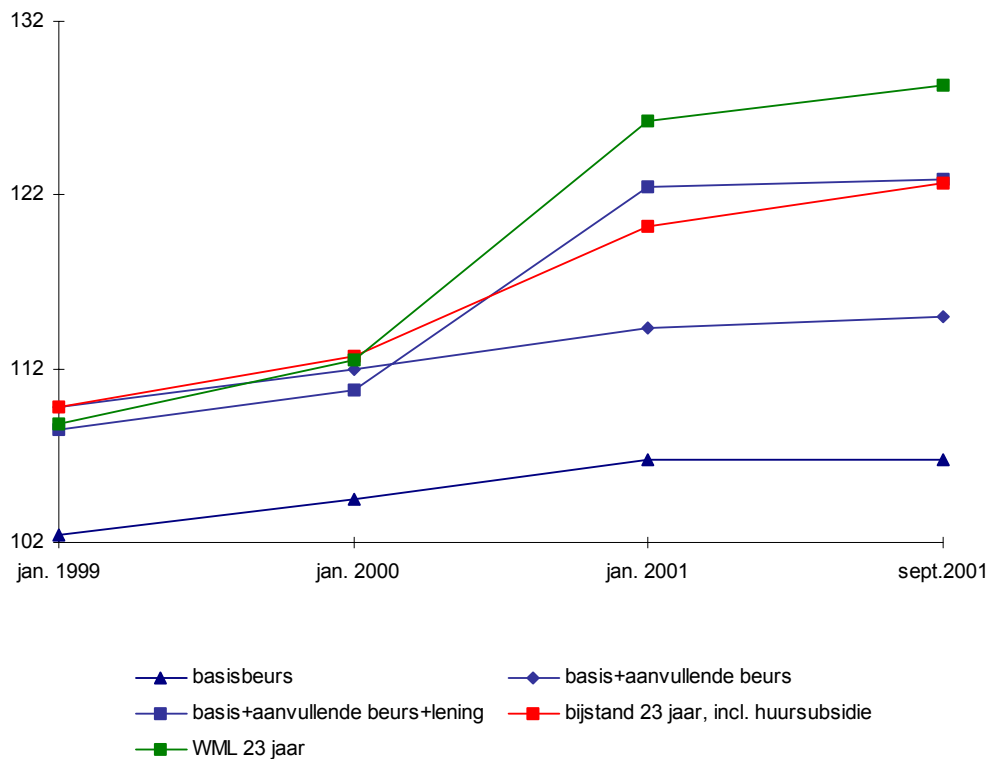
	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	425	425	425	435	444	454	454
Basisbeurs+aanvullende beurs	742	764	787	814	830	848	852
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	1.104	1.131	1.160	1.197	1.223	1.351	1.356
Bijstand (23 jaar), incl. huursubsidie	1.414	1.452	1.500	1.552	1.594	1.700	1.735
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	1.742	1.788	1.838	1.895	1.960	2.200	2.234

Als we grafiek 4.9 vergelijken met grafiek 3.10 (uitwonende HO-studenten) zien we dat, hoewel het bedrag aan bijstand is toegenomen, de situatie nauwelijks veranderd. Studerende jongeren kregen al minder in verhouding tot peronen met bijstand. Dit verschil loopt op van fl. 55,- op 1 januari 1996 tot fl. 88,- op 1 september 2001.

Grafiek 4.10: Index studiefinanciering (HO) van student zonder huursubsidie, bijstandsgerechtigde met huursubsidie en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar zonder huursubsidie.

Grafiek 4.11: Index studiefinanciering (HO) van student zonder huursubsidie, bijstandsgerechtigde met huursubsidie en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar zonder huursubsidie.

Tabel 4.7: Index studiefinanciering (HO) van student zonder huursubsidie, bijstandsgerechtigde met huursubsidie en minimumloon van uitwonende jongeren van 23 jaar zonder huursubsidie.

	Jan. 1996	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001	Sept. 2001
Basisbeurs	100	100	100	102	105	107	107
Basisbeurs+aanvullende beurs	100	103	106	110	112	114	115
Basisbeurs+aanvullende beurs+lening	100	102	105	109	111	122	123
Bijstand (23 jaar), incl. huursubsidie	100	103	106	110	113	120	123
Wettelijk minimumloon (23 jaar)	100	103	106	109	113	126	128

Als we tabel 4.7 vergelijken met tabel 3.8 zien we dat de index van bijstand met huursubsidie vanaf januari 1999 licht is toegenomen ten opzichte van alleen bijstand.

4.6 Reiskostenvergoeding

Studerende jongeren die studiefinanciering ontvangen hebben recht op een OV-studentenkaart. Hiermee kunnen zij gratis of met korting met het openbaar vervoer in heel Nederland reizen. Vanaf 1994 kunnen studerende jongeren kiezen uit twee verschillende soorten van de OV-jaarkaart: de weekendkaart of de weekkaart. De weekkaart houdt in dat een student van maandagochtend tot en met vrijdagavond gratis kan reizen per trein, tram, bus of metro. In de weekends en in de zomervakantie heeft de student veertig procent korting. Een student met de weekendkaart mag van vrijdagavond tot maandagochtend gratis reizen en heeft doordeweeks veertig procent korting op het reizen per openbaar vervoer. De waarde van de OV-jaarkaart was in 1996 fl. 94,91 en is in 2001 fl. 126,74.

Bij studerende jongeren die na 31 augustus 1999 voor het eerst recht hebben op studiefinanciering, valt de OV-jaarkaart onder de prestatienorm. Dit betekent dat voor de OV-jaarkaart dezelfde regels gelden als voor de prestatiebeurs. Bij onvoldoende prestaties moet de OV-jaarkaart worden terugbetaald, aangevuld met de berekende rente over de maanden dat de student de OV-jaarkaart in het bezit had. Studerende jongeren kunnen ervoor kiezen om de OV-studentenkaart niet af te halen en hoeven dan het bedrag van de kaart niet terug te betalen wanneer zij niet aan de prestatienorm voldoen. Als een student wel aan de norm voldoet maar de OV-studentenkaart niet in bezit heeft gehad, wordt dit achteraf niet vergoed.

Voor personen met bijstand en het minimumloon is er geen vervoersvoorziening. Iemand met bijstand of minimumloon die hoge vervoerskosten heeft, kan hiervoor eventueel bijzondere bijstand aanvragen als het noodzakelijke kosten zijn.

4.7 Bijzondere bijstand

Iedereen die als gevolg van bijzondere omstandigheden geconfronteerd wordt met noodzakelijke bestaanskosten die de aanwezige draagkracht te boven gaan, komt in principe in aanmerking voor bijzondere bijstand. Het recht op bijzondere bijstand is niet beperkt tot degenen die algemene bijstand ontvangen. Ook degenen die uit andere bron dan de Abw beschikt over een inkomen dat naar het oordeel van burgemeester en wethouders niet toereikend is om in bepaalde bijzondere noodzakelijke kosten te voorzien, kan een beroep op de bijzondere bijstand doen.

Dit geldt ook voor studerende jongeren. Studerende jongeren hebben net zo goed recht op bijzondere bijstand als personen met bijstand.

Ook personen met het minimumloon kunnen voor bijzondere bijstand in aanmerking komen als zij kunnen aantonen dat hun inkomen niet voldoende is om de bijzondere noodzakelijke bestaanskosten van te betalen.

Uit navraag bij een aantal gemeenten blijkt dat studerende jongeren over het algemeen niet aan de voorwaarden voor categoriale bijzondere bijstand voldoen. Voorwaarde voor

categoriale bijstand is meestal dat een persoon een aantal jaren een uitkering heeft gehad of gedurende een aantal jaren op het bestaansminimum zit. Bij studerende jongeren is dat laatste meestal niet het geval omdat ze tussendoor vaak werken en/of teveel spaargeld hebben.

4.8 Kwijtschelding lokale belastingen

Gemeenten kunnen kwijtschelding verlenen voor lokale belastingen. Het gaat hier om onroerende zaak belastingen, reinigingsheffingen, rioolrechten, ingezetenenomslag en verontreinigingsheffing. Gemeenten hebben de mogelijkheid om te kiezen welke norm zij hiervoor gebruiken, deze moet negentig of honderd procent van de bijstandsnorm zijn. Voor toekenning van de kwijtscheldingsaanvraag vindt, behalve een inkomenstoets, ook een vermogensstoets plaats.

Uit de Monitor inkomsten uit Lokale heffingen¹⁵ blijkt dat in het jaar 2000 mensen op het sociaal minimum in ongeveer tachtig procent van de gemeenten geen enkele lokale belasting hoeven te betalen indien zij een beroep doen op kwijtschelding. De meeste gemeenten hantieren volgens deze monitor een normpercentage van honderd procent.

Dat betekent dat iemand met een bijstandsuitkering volledige kwijtschelding van de lasten krijgt.

Studerende jongeren met zelfstandige woonruimte, die op dit bedrag zitten, krijgen ook volledige kwijtschelding.

Personen die het minimumloon ontvangen, kunnen ook in aanmerking komen voor kwijtschelding. Als zij meer besteedbaar inkomen hebben dan iemand met bijstand, kunnen zij, afhankelijk van het door de gemeente gevoerde beleid, in aanmerking komen voor gedeeltelijke kwijtschelding.

4.9 De Zalmsnip

De zalmsnip wordt jaarlijks door het Rijk aan alle gemeenten gegeven om de lokale lasten met fl. 100,- te verlichten. Het bedrag is bedoeld voor zelfstandige en onzelfstandige huishoudens.

Vanaf 1 januari 2000 hebben gemeentes vrijheid gekregen in de manier waarop zij de lokale lastenverlichting vormgeven. Hierdoor zijn er verschillen ontstaan in de manier waarop de gemeenten met de Zalmsnip omgaan.

¹⁵ Kamerstuk 2000-2001: Lokale heffingen 2000, nummer 27413.

Uit de 'Monitor inkomsten uit lokale heffingen' blijkt dat negentig procent van alle gemeenten een regeling heeft die ertoe leidt dat ook studerende jongeren (vaak bewoners van onzelfstandige woonruimten) kunnen profiteren van de 100 gulden.

De belangenorganisatie ISO (Interstedelijk Studenten Overleg) zegt aanwijzingen te hebben dat de Zalmsnip in een kwart van de studentensteden alleen wordt uitgekeerd aan betalende van lokale lasten (OZB of rioolheffing). Wanneer studerende jongeren onzelfstandig wonen (op kamers) komen zij hierdoor niet in aanmerking voor de Zalmsnip. De hardheid van deze uitspraak is vooralsnog onduidelijk.

4.10 Bijverdiensten

Studerende jongeren mogen naast hun studiefinanciering een bepaald bedrag aan inkomsten hebben zonder dat dit gevolgen heeft voor hun studiebeurs. In 2001 is dit ongeveer fl. 20.000,-.

Voor bijstandsgerechtigden is dit slechts in uitzonderingssituaties mogelijk. De inkomsten die iemand naast zijn bijstandsuitkering krijgt, worden volledig op de uitkering in mindering gebracht. Dit geldt niet voor bijstandsgerechtigden zonder sollicitatieplicht, deze mogen een deel van hun inkomsten houden. Het gaat hierbij om personen van 57,5 jaar en ouder, ouders met kinderen jonger dan vijf jaar en andere door de gemeente aangewezen groepen die (tijdelijk) zijn ontheven van arbeidsverplichtingen. Zij mogen een bepaald bedrag van hun inkomsten behouden met een maximum van fl. 332,- in 2001.

Personen met het minimumloon mogen zoveel bijverdienen als zij zelf willen.

4.11 Conclusie

In het geval van de alleenstaande ouders ontlopen de normbedragen van de studiefinanciering (basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening) en van de bijstand elkaar nauwelijks, voor wat betreft de situatie op 1 september 2001. Hetzelfde geldt voor de normbedragen voor studiefinanciering en bijstand in geval van een financieel afhankelijke partner. Met daarbij de kanttekening dat het normbedragen van de bijstand in de afgelopen jaren een sterkere stijging heeft doorgemaakt.

Voor bijzondere bijstand en kwijtschelding van lokale belastingen komen studerende jongeren net zo goed in aanmerking als bijstandsgerechtigden. Personen met het minimumloon kunnen ook een beroep doen op deze regelingen. Hun inkomen is echter vaak te hoog om voor (volledige) kwijtschelding in aanmerking te komen.

In een aantal gevallen blijft het inkomen van studerende jongeren achter bij het inkomen van personen met bijstand en/of minimumloon. Dit geldt voor de Huursubsidie en de Zalmsnip.

In geval van de Huursubsidiewet is de belangrijkste oorzaak dat studenten veelal niet voldoen aan de voorwaarde dat zij een zelfstandige woonruimte dienen bewonen. In geval van de Zalmstip blijkt dat tien procent van de gemeenten deze regeling dusdanig vormgeven dat studenten er niet van kunnen profiteren.

Een aantal andere inkomsten zijn voor studerende jongeren hoger dan voor jongeren met bijstand of minimumloon. De reiskostenvergoeding en het vrijlatingbedrag van bijverdiensten zijn hier voorbeelden van.

5 ONTWIKKELING BASISSTOELAGE VO18+

5.1 Inleiding

Jongeren die vanaf hun achttiende jaar voortgezet onderwijs aan een dagopleiding volgen, kunnen hiervoor een basistoelage en eventueel een tegemoetkoming in de directe studiekosten ontvangen. De basistoelage is onafhankelijk van het inkomen van de ouders en afhankelijk van het uit- of thuiswonend zijn. Dit is geregeld in het onderdeel VO18+ van de Wet Tegemoetkoming Studiekosten, dat in 1997 in werking is getreden. Leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben vanaf dat moment geen recht meer op studiefinanciering op grond van de Wsf.

De hoogte van het bedrag is in 1995 afgeleid van het bedrag aan kinderbijslag dat een gezin met één kind (van twaalf tot zeventien jaar) op dat moment ontving. Hoewel de wet in 1997 in werking is getreden, is het bedrag uit 1995 niet aangepast aan het bedrag aan kinderbijslag in 1997.

Om na te gaan hoe de ontwikkeling van de VO18+ vanaf 1997 is verlopen, maken we in dit hoofdstuk een vergelijking tussen de basistoelage van de VO18+, de basisbeurs en de kinderbijslag. Om praktische reden is in deze vergelijking gekozen voor het gebruik van de veelvoorkomende casus van de MBO-student.

5.2 Ontwikkeling VO18+

De ontwikkeling van de VO18+ basistoelage ten opzichte van de de basisbeurs en de kinderbijslag wordt gepresenteerd in grafiek 5.1. De bijbehorende waarden staan vermeld in tabel 5.1. We maken deze vergelijking over de jaren 1997 tot en met 2001¹⁶.

De normbedragen voor de kinderbijslag zijn ontleend aan gegevens van de SVB.¹⁷

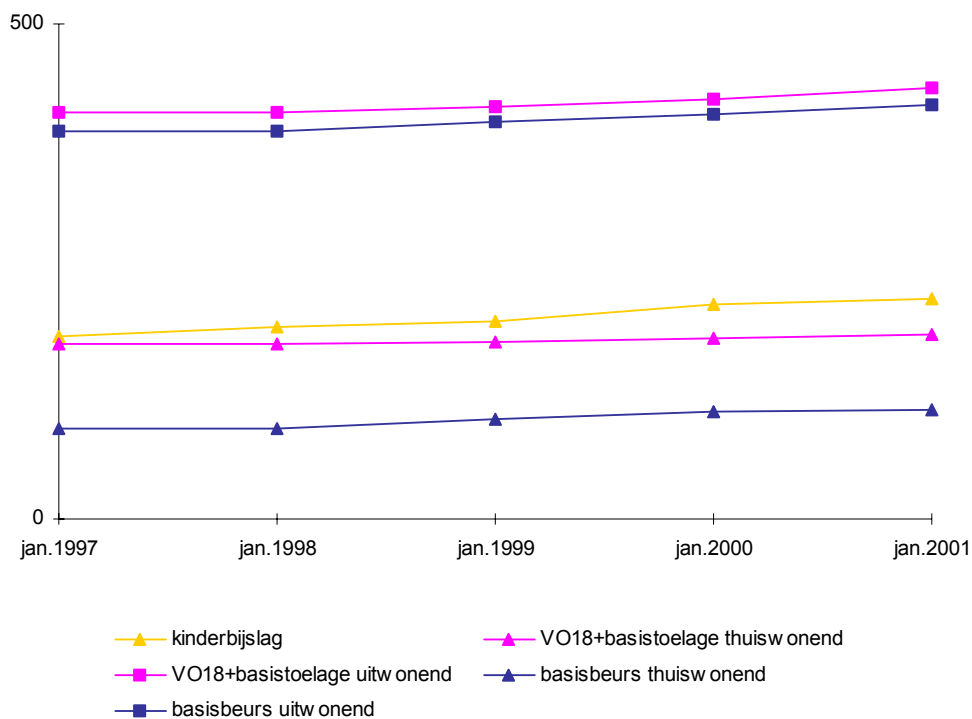
Voor wat betreft de basisbeurs worden in deze grafiek de normbedragen weergegeven voor zowel de thuiswonende als uitwonende MBO-student.

In grafiek 5.2 vermelden we de index voor de genoemde voorzieningen. De bijbehorende waarden zijn vermeld in tabel 5.2.

¹⁶ Het onderdeel VO18+ van de WTS is in 1997 in werking getreden. Daarom is de vergelijking vanaf 1997 gemaakt. In het jaar 2001 is geen bedrag meer vastgesteld voor de kinderbijslag uit tabel 1 (dit is de tabel waarop de waarde van de VO18+ in 1995 is vastgesteld) en dit bedrag is daarom geëxtrapoleerd aan de hand van de index van tabel 2, omdat deze tot en met 2000 gelijk is aan de index van tabel 1.

¹⁷ Ontleend aan tabel 1 van de normbedragen AKW.

Grafiek 5.1: Hoogte van de basistoelage VO18+, de basisbeurs (MBO) en de kinderbijslag, in guldens.

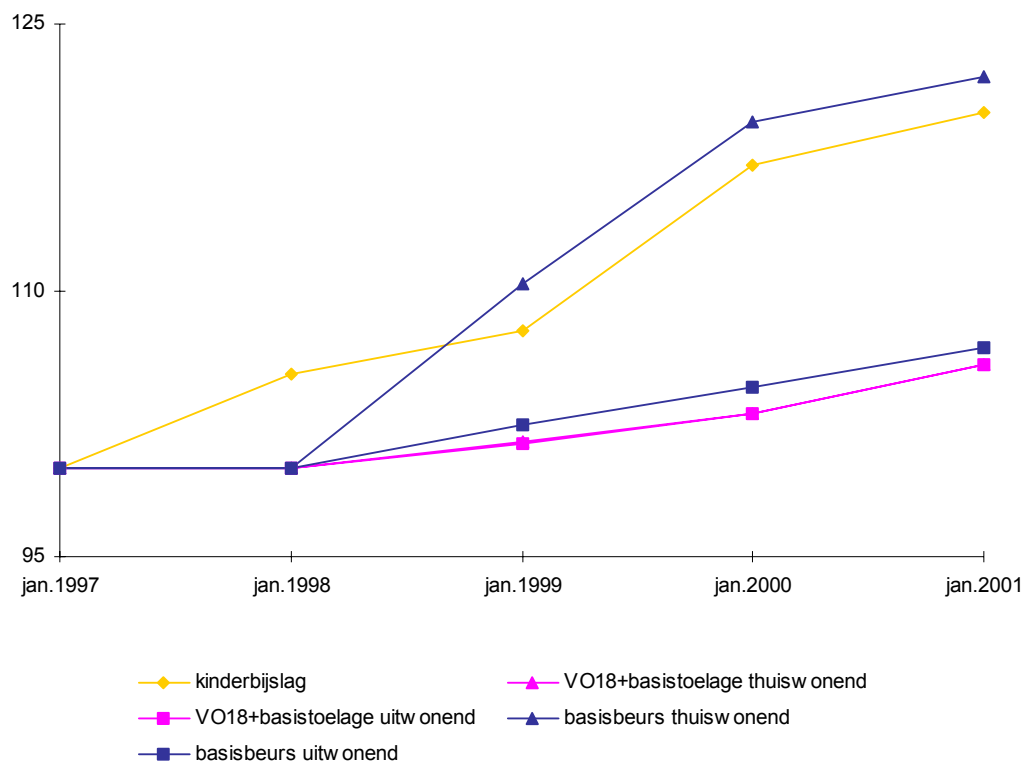

Tabel 5.1: Hoogte van de basistoelage VO18+, de basisbeurs (MBO) en de kinderbijslag, in guldens.

	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001
Kinderbijslag	185	195	199	217	223
VO18+basistoelage thuiswonend	176	176	179	182	186
VO18+basistoelage uitwonend	411	411	416	424	435
basisbeurs thuiswonend	91	91	100	109	111
Basisbeurs uitwonend	391	391	400	409	418

In grafiek 5.1 en tabel 5.1 zien we dat de basistoelage van de VO18+ hoger is dan de basisbeurs. Dit geldt zowel voor uitwonende als thuiswonende studerende jongeren. De kinderbijslag is hoger dan de basistoelage van de VO18+ voor thuiswonende studerende jongeren. Een verklaring hiervoor is dat de basistoelage van 1997 gebaseerd is op de kinderbijslag uit 1995.

Grafiek 5.2: Index van de basistoelage VO18+, de basisbeurs (MBO) en de kinderbijslag.

Tabel 5.2: Index van de basistoelage VO18+, de basisbeurs (MBO) en de kinderbijslag.

	Jan. 1997	Jan. 1998	Jan. 1999	Jan. 2000	Jan. 2001
Kinderbijslag	100	105	108	117	120
VO18+basistoelage thuiswonend	100	100	101	103	106
VO18+basistoelage uitwonend	100	100	101	103	106
Basisbeurs thuiswonend	100	100	110	119	122
Basisbeurs uitwonend	100	100	102	105	107

In grafiek 5.2 en tabel 5.2 is te zien dat de index van de VO18+ basistoelage relatief het minste is gestegen. De basisbeurs voor thuiswonenden is relatief het meest gestegen. In de grafiek is duidelijk te zien dat de basistoelage van de VO18+ sterk achterblijft bij de kinderbijslag. De ontwikkeling van de basistoelage VO18+ voor uitwonenden is gelijk aan die voor thuiswonenden.

5.3 Conclusie

Uit dit hoofdstuk blijkt dat de ontwikkeling van de basistoelage voor leerlingen die ouder zijn dan 18 jaar en het voortgezet onderwijs volgen, achter is gebleven bij de ontwikkeling van de kinderbijslag (waarop het bedrag van de basistoelage gebaseerd is) en de basisbeurs voor thuiswonende MBO-studenten . Het bedrag van de basistoelage voor een thuiswonende leerling aan het voortgezet onderwijs is met 6 procent gestegen, namelijk van fl. 176,- in 1997 tot fl. 186,- in 2001, terwijl het bedrag aan kinderbijslag in diezelfde periode met 21 procent is gestegen, van fl. 185,- tot fl. 223,-. De basisbeurs voor thuiswonende MBO-studenten is met 22 procent gestegen van fl. 91,- in 1996 tot fl. 111,- in 2001.

LITERATUUROVERZICHT

S. Dijk en P. van Kesteren (1997).

De totstandkoming van het gemeentelijk toeslagenbeleid. Een onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Regioplan Onderzoek Advies en Informatie BV Amsterdam.

W.F.A. Eiselin (1998).

Teksten en toelichting op de Algemene bijstandswet, editie 1999 (1998). Koninklijke Vermande.

M. Hulshof en J. van Leenders (1998).

Kamers en koppeling, de effecten van een koppeling WSF/GBA op de kamermarkt van studenten. Regioplan Stad en Land BV Amsterdam.

P.L.Hupe en A.I.T.van Solm (1998).

Het Zoetermeerse labyrint, de veronderstellingen achter het studiefinancieringsbeleid. Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Erasmus universiteit Rotterdam.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (2001).

Normenfolder WSF en WT(O)S.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1995).

De andere kant van Nederland, over preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid:

Stand van zaken van de sociale zekerheid, overzichten vanaf januari 1996 tot en met juli 2001.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Minimumloon, minimumjeugdloon, minimumvakantie(bijslag), overzichten vanaf januari 1996 tot en met juli 2001.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2000).

Lijnen naar de toekomst, evaluatie algemene bijstandswet 1996-1999.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Huursubsidiewet, Stb.197

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
Wet Tegemoetkoming Studiekosten, Stb. 676

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
Wet studiefinanciering 2000, Stb. 286

Vereniging voor Studie- en Studentenbelangen te Delft (2000).
Poenboek, de financiële gids voor jongeren 2000-2001.

Voorlichtingscentrum Sociale Verzekering (2000).
De kleine gids voor de Nederlandse sociale zekerheid 2000.2. Kluwer.

Evert Wasch (2000).
De belastingherziening 2001 in de praktijk, toelichting op het nieuwe belastingstelsel voor particulieren. Kluwer.

BIJLAGE 1:**Les- en collegegelden****Tabel B-1: Les- en collegegeld van studiejaar 1995/1996 tot en met 2001/2002.**

Studiejaar	HO	MBO
1995/1996	2.250	1.385
1996/1997	2.400	1.479
1997/1998	2.575	1.570
1998/1999	2.750	1.570
1999/2000	2.816	1.775
2000/2001	2.874	1.822
2000/2002	2.930	1.878

Tabel B-2: Index les- en collegegeld van studiejaar 1995/1996 tot en met 2001/2001.

	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Index HO	100	107	114	122	125	128	130
Index MBO	100	107	113	113	128	132	136

BIJLAGE 2:

Huursubsidie en minimumloon

Om de huursubsidie te berekenen voor iemand die het minimumloon ontvangt, moet eerst het belastbare inkomen worden berekend (omdat hier bij de berekening van de huursubsidie vanuit wordt gegaan). Dit kan voor iemand met het minimumloon per bedrijf verschillen. Om te bepalen of iemand met het minimumloon en een huur van fl. 450,00 in aanmerking komt voor huursubsidie hebben we het belastbaar inkomen laten uitrekenen voor een werknemer van Regioplan met het minimumloon.

We zijn uitgegaan van het inkomen van het jaar 2000 omdat de aanvraag voor huursubsidie voor het subsidietijdvak 2001/2002 wordt gebaseerd op het inkomen uit het jaar 2000.

Hiervoor zijn de sociale lasten (het werkgeversdeel van het ziekenfonds min de WW-lasten) afgetrokken het bruto(minimum)loon en is de overhevelingstoeslag (over werkgeversdeel ZF min de WW-lasten) hieraan toegevoegd. We kwamen uit op een belastbaar inkomen in het jaar 2000 van fl. 33.759,77. De normhuur van een persoon met dit inkomen bedraagt fl. 763,00,-. Iemand met het minimumloon krijgt dus pas huursubsidie wanneer de huur van de woning boven dit bedrag uitkomt.

In dit onderzoek zijn we uitgegaan van een huur van fl. 450,- en komt iemand met het minimumloon dus niet in aanmerking voor huursubsidie.